

Linda Herranen

For Those About to Rock

Naislaulajat rock-genressä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikki, ylempi AMK

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

27.4.2015

Tekijä(t) Otsikko	Linda Herranen For those about to rock – Naislaulajat rock-genressä
Sivumäärä Aika	58 sivua 27.4.2015
Tutkinto	Musiikki, ylempi AMK
Koulutusohjelma	Musiikin tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi (ylempi AMK)
Ohjaaja(t)	Annu Tuovila, MuT Aija Puurtinen, MuT
<p>For those about to rock – naislaulajat rock-genressä antaa lukijalleen kokonaisvaltaisen käsityksen naisista rock-genressä: rockin historiasta, sukupuolittuneisuudesta, seksismistä, suomalaisten naislaulajien menestyksestä. Työn aineisto on koottu aihepiiriin kirjallisuudesta ja alalla toimiville naislaulajille teetettyjen kyselyiden tuloksista. Lisäksi avaan omia kokemuksiani ja ajatuksiani, jotta näkökulma naisista rock-genressä tulisi esille mahdollisimman monipuolisesti.</p> <p>Ajatus aiheesta syntyi omien kokemusten kautta. Oman rock-yhtyeeni albumin julkaisun kynnyksellä aloin miettimään rockin sukupuolittuneisuutta ja sen vaikutusta alla toimiviin naisartisteihin. Lisäksi oman rock-yhtyeen ja freelance-muusikon työn kanssa tasapainottelu sai minut tarkastelemaan omia tekemisiäni ja pohtimaan, miten voisin parantaa toimintani tehokkuutta. Silloin syntyi ajatus laulajien selviytymispaketin laatimiseen.</p> <p>Työ on kaksiosainen: ensimmäisessä osiossa tarkastellaan historian ja rock-genren ilmiöiden lisäksi tyttöjen äänenkäyttöä ja sukupuolirooleihin kohdistuvia odotuksia. Jälkimmäinen osa on suunnattu alalle aikoville. Selviytymispaketti on koottu kollegojen kokemusten ja ammatillisen tietämyksen valossa alan kirjallisuutta hyödyntäen. Selviytymispaketti on opas markkinointiin sosiaalisessa mediassa itsenäiselle artistille tai yhtyeelle ja se sisältää lisäksi harjoituksia esiintymisjännityksen hallintaan, harjoituksia rock-lauluun, tietoa äänihäiriöistä, ajatuksia artistiudesta ja esiintymisestä sekä ammattilaisten vinkkejä jaksamiseen. Kaikki nämä alueet mahdollistavat esiintyvän taiteilijan toimijuuden.</p> <p>Työssäni pohditaan myös yhteiskunnallisia kysymyksiä koskien naisten ja tyttöjen asemaa; Koetaanko naisten olevan liian uhkaavia, jos he soittavat tai laulavat liian voimallista musiikkia, kuten rockia? Onko syynä naispuolisten rock-artistien vähyyteen kulttuuri ja menneisyys? Mitä naisilta odotetaan? Tarkastelen väittämiä, joiden mukaan rock-musiikin tekeminen menestyneesti on nk. ”miesten hommaa”. Lopuksi pohdin, miten vaikuttaa ja tukea nuoria tyttöjä, jotka valitsevat genrekseen rock-musiikin ja erityisesti rock-laulamisen. Työssä esitellään ja pohditaan tyttöjen voimaannuttavia kokemuksia, jotka vahvistavat heidän toimijuuttaan.</p>	
Avainsanat	Rock, rock-laulu, sukupuoliroolit, seksismi, naistutkimus, freelance-muusikko, esiintyminen, laulaja

Author(s) Title	Linda Herranen For Those About to Rock – Female Singers in Rock
Number of Pages Date	58 pages 27 April 2015
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Education
Instructor(s)	Annu Tuovila, DMus Aija Puurtinen, DMus
<p>My research and development project examines the position of women in rock music. I discuss the position and success of Finnish women in rock music in reference to the history of the genre, sexuality and sexism. The material for this project was compiled from relevant literature and surveys I made for women who work in the music industry.</p> <p>The idea for this thesis was inspired by my own experiences. While I was working on my rock band's album, I started to think about the sexuality of rock and its impact on women working in the industry. Being a female freelance musician myself, I began to observe the ways that I practise my profession and reflect on how I could make my work practices more efficient so that I would not exhaust myself. That is when I decided to make a survival kit for singers.</p> <p>My project has two parts. The first part is about the history of women in rock, the voice production of girls and the phenomena of the rock genre. I discuss sexuality and the expectations towards the gender roles. The latter part is the survival kit that was developed based on the knowledge and experiences of women working in the music industry and the literature on the subject. The kit features themes such as marketing in social media, exercises for singing rock, information about voice problems, thoughts on artistry and performance and professional tips for skill maintenance and occupational wellbeing. In my report, I also discuss the claims that rock is a "man's world" and that succeeding in rock music would only be possible for men. Lastly, I reflect on how to influence and support young girls that are involved in rock music and interested in rock singing, and how to give girls the empowering experiences that will strengthen their agency in rock music.</p>	
Keywords	Rock, rock singing, women's studies, gender roles, sexism, music performance freelance musician, singer

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Naiset rock-genressä	4
2.1	Rockin historia lyhyesti	4
2.2	Naisartistit rock-genressä Suomessa	7
2.2.1	1950-luku – Nais-Elvikset	7
2.2.2	1960-luku – Pirteät tytöt	7
2.2.3	1970-luku – Naisjoukko kasvaa	8
2.2.4	1980-luku – Hurjia mimmejä ja feministejä	9
2.2.5	1990-luku – Teknoppareita ja vihaisia nuoria naisia	11
2.2.6	2000-luku – Muijat rokkaa	13
2.3	Naisten menestyminen rock-genressä	14
2.4	Tyttöjen äänenkäyttö	16
2.5	Rock-laulu	17
3	Naisen rooli rock-genressä	20
3.1	Sukupuoliroolit ja seksuaalisuus	20
3.2	Rock-lyriikat	23
3.3	Ulkonäköön kohdistuvat odotukset	27
3.4	Vihaiset nuoret naiset	28
3.5	Naisartisteihin kohdistuvat odotukset	31
4	Laulajan selviytymispaketti	33
4.1	Taustaa selviytymispaketille	33
4.2	Esipuhe hengitys- ja lauluharjoituksiin	34
4.2.1	Harjoituksia hengityksen ja tuen säätelyyn	35
4.2.2	Harjoituksia eri laulutekniikoihin	37
4.3	Äänihäiriöt ja äänenhuolto	40
4.3.1	Äänihäiriöt	41
4.3.2	Äänenhuolto ja jaksaminen	42
4.3.3	Keikka-apua	44
4.4	Esiintyminen ja esiintymisjännitys	44
4.4.1	Esiintyminen	45
4.4.2	Esiintymisjännitys	46
4.5	SOME-markkinointi	49

4.6	Artistius	52
5	Pohdintaa	56
	Lähteet	59

1 Johdanto

Tutkimuksen suunnitteluun ja syntyyn vaikuttivat omakohtaiset kokemukset. Lähtökoh- tana opinnäytetyölleni oli tarkastella omaa tekemistä ja selvittää, kuinka toimijuus¹ säily- tetään kovan paineen alla ja/tai erilaisissa olosuhteissa. Nyt oman rock-yhtyeeni levyn julkaisun alla aloin pohtimaan rock-genressä vaikuttavien tahojen (levy-yhtiöt, media yms.) ja kuluttajien odotuksia rockia esittäviä naisartisteja kohtaan. Tutkimuksen aiheen syntyyn vaikutti henkilökohtainen tunne siitä, että asenteet nais-rokkareita kohtaan ovat vielä kovin negatiivisia tai sitten ne ovat positiivisia vain hyvin pientä ryhmää (menesty- neitä) kohtaan.

Työn ensimmäisessä osiossa esitellään rockin historiaa ja tarkastellaan, kuinka naislau- lajat ovat Suomen rock-genressä menestyneet. Naisten asemaa tarkastellaan myös rock-genren ilmiöiden valossa: työ tarkastelee rockin sukupuolittuneisuuden ja seksimin vaikutusta naisten osallisuuteen rock-genressä sekä naisten oman rock-tyylin menesty- mistä ja kehitystä. ”Naisrock” alkoi kehittymään Yhdysvalloissa vuonna 1970 mutta Suo- messa kehitys alkoi vasta vuosikymmen myöhemmin (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 340; Garofalo 2008, 254).

Historia ja kulttuuri antavat viitteitä naisten ja tyttöjen asemasta ja sukupuolirooleista, jotka ulottuvat myös musiikin alalle. Rockin esittäminen haastaa nämä naisiin ja tyttöihin kohdistuvat odotukset ja sukupuoliroolit. Rockin sukupuolisuus on haaste naisille mutta myös miehille: kun miesvaltaiselle alalle pyrkii naisia, sukupuolijakauma ja samalla alan luonne muuttuu ja miesten aseman koetaan olevan uhattuna. Työssäni tarkastellaan syitä, miksi naiset halutaan pitää rock-genren ulkopuolella tai objekteina. Naisten me- nestymisen tarkastelu nostaa esille yhteiskunnallisia kysymyksiä naisten ja tyttöjen ase- masta. Tästä päästään myös pedagogiseen näkökulmaan: miten vaikuttaa ja tukea nuo- ria tyttöjä miesvaltaisella alalla.

¹ Toimintakyvystä syntyy kuusi modaliteettia, jotka vastaavat kysymyksiin mitä haluan, mitä osaan, mihin kykenen, mitä on pakko tehdä, mikä on mahdollista ja mitä tunnen. Nämä mah- dollistavat toimijuuden joka on osallistumista, vaikutus- ja valinnanmahdollisuuksia, tahtoa toi- mia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2010, 23-25.)

Vuoden 2015 syksyllä tulee kuluneeksi 15 vuotta siitä, kun tein ensimmäisen palkallisen keikkani laulajana. Teimme kiertueen yhdessä silloisten Tangomarkkinoiden "kuninkaalisten" ja Teinitähti 2000 kilpailussa kanssani kisailleen toisen laulajan kanssa. Kiertue kesti kuukauden, jonka aikana kiersimme Suomen suurimpia konserttisaleja Helsingin ja Oulun välillä. Kiertueen tekeminen oli hauskaa 15-vuotiaalle artistin alulle - ja todella opettavaista. Vaikka alaikäisenä minulla oli apuna ja tukena kiertueen tuotantoassistentti, olin kuitenkin itse vastuussa vaatteistani, meikeistäni, lämmittelystäni, ruokavaliostani ja levostani. Uskon, että tuolla kiertueella opin paljon laulajan uraani vahvistavia asioita, kuten työmoraalia ja motivaation rakentamista sekä esiintymistä.

Vuonna 2008 osallistuin Fremantle Median ja Sony BMG:n järjestämään Idols-laulukilpailuun. Idols oli rankka ja opettavainen kokemus mm. julkisuudesta ja tv-ohjelmien tekemisestä. Menemättä sen enempää yksityiskohtiin, kesti kauan ennen kuin aloin luottamaan itseeni ja taitoihini laulajana. Kun vuonna 2013 osallistuin Universalin ja Solar Filmsin järjestämään The Voice of Finland -laulukilpailuun, olin jo paljon valveutuneempi formaattien ja median suhteen. The Voice of Finland oli paljon positiivisempi kokemus, vaikka putosinkin kisasta nk. battle-vaiheessa.

Olen tehnyt keikkaa laulajana 15-vuotiaasta lähtien eri kokoonpanojen kanssa kotimaassa ja ulkomailla. Tällä hetkellä työskentelen Itämeren risteilyaluksilla show-artistina. Vuonna 2011 perustimme rock-yhtyeen Provence, jonka esikoisalbumi *Roadtrip* julkaistiin helmikuussa 2015. On vielä varhaista sanoa myyntitilastojen puolesta, kuinka hyvin levyämme otetaan vastaan. Levyn julkaisemisen kynnyksellä tulin pohtineeksi opinäytetyöni keskeisiä teemoja ja freelancer-muusikon laajaa työkenttää.

Työni toinen osio on alalle aikoville laulajille suunnattu selviytymispaketti, jonka sisällön olen koonnut omien kokemusteni, kollegoiden kokemusten ja ammatillisen osaamisen sekä aihepiirin kirjallisuuden pohjalta. Idea selviytymispakettiin syntyi työpaikalla pohditiessani, miten onnistun laulamaan ja liikkumaan lavalla hengästymättä. Koin, että oli tarpeellista kirjata ylös laulajan toimintakyvyn säilyttämisen kannalta olennaisia asioita.

"For those about to rock" (suom. Niille, jotka aikovat rokata) -otsikko viittaa rock-yhtye AC/DC:n samannimiseen kappaleeseen ja työssäni se kuvastaa näiden kahden osion yhteen linkittämistä. Työni on 360-asteen katsaus freelancer-muusikon (laulajan) elämäään. Työssäni pohditaan, kuinka laulaja voi luovia työelämän läpi, kun haasteena ovat työkyvyn ylläpito, artisti-identiteetin luominen ja itsensä ja tuotteensa markkinointi.

Työni on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on tarkastella naisrock-ilmioitä sekä seuraavia väittämiä. Vielä 2010-luvulla rockia laulava ja soittava nainen on Suomessa harvinaisuus. Naiset eivät menesty rock-genressä yhtä hyvin kuin miehet. Työssäni esittelen ja tarkastellaan naisrockin historiaa suhteessa rockin historiaan, naisten ja tyttöjen asemaa rock-genressä, odotuksia, ihanteita ja ilmiöitä.

Aineisto on koottu paitsi alan kirjallisuudesta myös alan toimijoille suunnatuin kyselyin. Teetin kaksi erilaista kyselykokonaisuutta, joista toinen käsitteli laulajien esikuvia ja toinen oli jokaiselle musiikin alan ammatinedustajalle yksilöllisesti suunnattu kysely. Valitsin kyselyitäni varten alan ammatillisten ansioiden perusteella mutta osittain myös sukupuolen perusteella. Mielestäni oli tärkeää saada selville juuri naisten kokemuksia musiikin alalta, kun kyseessä on naisille suunnattu työ. Kyselyt toimitettiin sähköpostitse kullekin keväällä.

Ensimmäinen kyselyni naislaulajien omista esikuvista kohdistettiin ryhmälle laulajia, jotka tavoitin Facebookin ”Singers United” -ryhmän kautta. Tähän ryhmään on kerääntynyt 1300 laulajaa ympäri Suomi ja kyselyyni vastasi 18 laulajaa. Laulajat saivat vapaasti kertoa omista esikuvistaan, miten ja miksi he ovat vaikuttaneet näiden laulajien estetiikkaan ja uravalintaan. Lisäksi kysyin heiltä minkälaisia asenteita ja odotuksia he ovat itse työkentällä kohdanneet. Näiden laulajien vastaukset ovat anonyymejä ja niitä esitellään ja analysoidaan luvuissa 2.5 ja 3.5.

Toiselle ryhmälle osoitettuun kyselyyn vastanneet naiset työskentelevät musiikin alalla artistivalmentajana, muusikkona, laulunopettajana, omaa musiikkia esittävänä artistina ja promoottorina. Naisten lisäksi haastattelin miespuolista foniatria, mutta hänelle kohdistettu kysely ei käsitellyt rock-genren seksuaalisuutta tai muita sukupuoleen ja asenteisiin liittyvää. Heidän vastauksiaan hyödynsin alan kirjallisuuden kanssa selviytymisopasta koottaessa. Näiden kyselyiden vastausten ja kirjallisuuden lisäksi olen käyttänyt omaa tietämystäni lähteinä – olen tehnyt naisartistiudesta empiiristä tutkimusta jo 15 vuotta.

2 Naiset rock-genressä

Rock eli rokki on lyhenne termistä "rock 'n' roll". Rock on 1950-luvulla syntynyt ja läpimurtonsa tehnyt tyylilaji, joka polveutuu countrysta ja bluesista. Sen tyypillisiin piirteisiin kuuluu vauhdikkuus, energisyys ja sähköistetyt soittimet, kuten kitara ja basso. (Heatley & Laine 2010, 14.) Rockia on pidetty synonyymina seksille ja siihen liittyvää fyysistä ilmaisua (tanssia) ja sitä kautta nuorisokulttuuria pidettiin aluksi shokeeraavana (Frith & McRobbie 1990, 371). Seuraavissa alaluvuissa käsittelen rockin historiaa, rockia esittäneitä suomalaisia naisia ja rock-laulun estetiikkaa.

2.1 Rockin historia lyhyesti

Rockin synnyssä oli kyse kahden rodun suosiman tyylisuunnan kohtaamisesta; Valkoiset kuuntelivat countrya ja mustat bluesia. Kuitenkin blues-artisti Joe Turner inspiroi laulaja-kitaristi Bill Haleya siirtymään boogie-woogien suuntaan. Vuonna 1954 Haley julkaisi oman versionsa Turnerin kappaleesta *Shake Rattle and Roll*, josta tuli rock 'n' rollin synnyn kannalta merkittävä kappale. Sama kuvio toistui myöhemmin: Elviksen vuonna 1956 julkaisema *Hound Dog* oli alunperin Big Mama Thorntonin kappale. (Heatley & Laine 2010, 14.)

Rotumuurien toivottiin kaatuvan ja Sun Recordsin perustajan Sam Phillipsin mielestä ratkaisuna voisi olla valkoisen laulaja, joka osaisi laulaa bluesia hyvin. Silloin hän löysi Elvis Presleyn, joka vakiinnutti oitis paikkansa rockin kuninkaana. Rock 'n' roll rantautui ensimmäiseksi Iso-Britanniaan. Rock menestyi hyvin myös amerikkalaisten miehittäessä Saksassa, jossa muun muassa Little Richard esiintyi säännöllisesti. Sota-ajan ankeutta ja ankuruutta vastaan kapinoiva nuoriso löysi rock 'n' rollin radion, elokuvien ja myös television kautta. 1950-luvulla naiset eivät laulaneet rockia mutta tulevien vuosikymmenten naisartistien esikuvina on pidetty muun muassa Connie Francista ja Brenda Leeta, joiden ura sijoittuu 1950-luvulle. (Heatley & Laine 2010, 17, 34, 63, 66.)

1960-luku sai kutsumanimen "Swinging sixties" sen aikana tapahtuneiden jatkuvien muotivillitysten ja musiikin muotojen muuntumisen myötä. Vauhdikkuuteen ja kulttuurin kulutukseen vaikuttivat myös sota-ajan jälkeiset olot; nuorten toimeentulo parani ja itse-tunto voimistui. Vuosikymmenen alkupuolella vaikutti "beat", rhythm 'n' bluesin, popin ja skifflen sekoitus, johon lukeutui myös The Beatles. "Beatlemania" alkoi vuonna 1963,

kun englantilainen yhtye julkaisi kappaleen *She Loves You*. 1960-luvulla seksin vapautuminen, huumeet ja hippiliike olivat osallisia rockin alalajien syntyyn. Tällaisia alalajeja olivat muun muassa acid rock, joka ilmensi LSD-huumeen aistivääristymiä ja folk rock, joka oli poliittisesti virittynyttä popia. Tällä vuosikymmenellä rock-genressä oli rohkeita ja kovaäänisiä naisia, kuten Janis Joplin, Tina Turner ja Jefferson Airplane Grace Slick. Vuosikymmen lopulla alkoi syntyä superyhtyeitä, kuten Cream ja hard/heavy yhtyeitä, kuten Led Zeppelin. (Paytress 2012, 42-49, 58, 78-79, 82, 86, 90, 92, 107.)

1970-luku alkoi synkissä merkeissä rockin kannalta. The Beatles oli juuri lopettanut toimintansa, Janis Joplin, Jimi Hendrix ja Jim Morrison olivat menehtyneet nuorina. 1960-luku oli jättänyt jälkeensä musiikillisesti kirjavan alustan: vuosikymmen synnytti tyylilajeina moniulotteisen progressiivisen rockin, prameilevan ja teatraalisen glam rockin, nimensämukaisen country rockin, aggressiivisen kitarariffeihin pohjautuvan hard rockin (myöhemmin kuvaillaan muun muassa ”munarockina”) sekä laulaja-lauluntekijät, joista tunnetuin on Carole King. Rockin uuteen nousuun vaikutti keikkojen siirtyminen konserttisaleista areenoille, lähemmäs kansaa. Vuosikymmenen lopulla rock sai kaupallisuutta ja seksuaalisuutta vastustavan muodon, punk-rockin. (Paytress 2012, 116-117, 132, 136, 144, 146, 150.)

Punk kapinoi viihdealaa ja hippiliikettä vastaan ja se oli äänekkästä ja aggressiivista (Frith 1988, 252). Punkin syntyyn vaikutti olennaisesti rock-laulaja Patti Smithin *Horses* albumi vuodelta 1975. Punkista muotoutunut new waven koettiin olevan rockia ja popia soitetuna nopeammin. 1976 ilmestyi new wave-yhtye Blondien esikoisalbumi. Yhtye teki läpimurtonsa Iso-Britanniassa laulajansa Debbie Harryn johdolla vuonna 1978, mutta Blondien ura päättyi jo 1982, kun Harryn asema koettiin yhtyeessä liian hallitsevaksi. Vuosikymmenen loppupuolella nousi postpunk-yhtyeitä, jotka tavoittelivat punkin alkuperää. Postpunk yhtyeisiin lukeutuivat muun muassa naisista koostuva yhtye The Slits, Siouxsie and the Banshees sekä Joy Division. (Paytress 2012, 184, 196-197.)

1980-luvulla rock imi vaikutteita dance-musiikista – ja toisinpäin. Digitaalinen tekniikka toi uusia ulottuvuuksia musiikin tekemiseen. Iso-Britanniasta nousi synth pop-yhtyeitä, kuten Depech Mode, The Human League ja Soft Cell, jotka hyödynsivät musiikissaan syntetisaattoreita. Metallimusiikki oli kokenut punkin aikana suosionsa laskun mutta nyt se palasi uljaampana ja rankempana, trash-metallin ja soft-metallin muodossa. Rock säilytti edelleen paikkansa valtavirran suosiossa. 1980-luvulla syntyi myös elektroniikkaa hyödyntävä uusi tyyli, mustien urbaanien tiskijukkien kehittämä hip hop. Tulevienkin vuo-

sikymmenten suosituimpiin artisteihin lukeutuva Madonna julkaisi kappaleen *Like a Virgin* vuonna 1984, joka nousi listaykköseksi ja teki hänestä ”popin kuningattarena”. (Paytress 2012, 200-203.)

1980-luvulla syntyi myös vaihtoehtorock-genre, joka oli pienten levy-yhtiöiden yhtyeiden suuntaus. Suuntaus oli hyvin laaja ja siihen kuului kaikkea, mitä rockiin voidaan lukea, kuten beat-musiikkia, psykedeliaa, punkia ja hard rockia. Tämä suuntaus loi pohjaa tulevalle Seattlesta nousevalle grungelle. Vaihtoehtorockin lipunkantajana toimi yhtye Sonic Youth, jossa oli naislaulaja/basisti Kim Gordon. (Paytress 2012, 204, 225.)

1990-lukua pidetään rockin viimeisenä vuosikymmenenä. Rockia yhdisteltiin muun muassa hip hopin, elektronisen musiikin, popin ja metallin kanssa. Seattlesta nousi uusi nuoria kapinallisia kiehtova tyyli grunge. Grunge vei viehätystä pois syntetisaattoreista ja rockissa alettiin taas arvostaa autenttisempia arvoja ja elementtejä. Hip hop säilytti suosionsa ja nyt suosioon nousi yhtye Fugees ja Lauryn Hill. Hip hopista tuttua räppiä yhdistettiin rockiin, mikä synnytti yhtyeen Rage Against The Machine. Rockia, hip hopia ja elektronista tanssimusiikkia yhdistelevä industrial metal nousi suosioon keulakuvanaan Marilyn Manson. 1960-luvun kaikuja kuultiin britpop-suuntauksessa, joihin lukeutuivat muun muassa Blur, Oasis ja Pulp. (Paytress 2012, 252, 267, 270, 280-281.)

1990-luvun puoliväli muistetaan naisten vuotena. 1996 naiset hallitsivat albumilistojen kärkipaikkoja. Kuusi eniten myynyttä levyä oli naissolistien, naisyhtyeiden tai sekayhtyeiden tekemiä. Vuoden 1995 Grammy-palkintogaalassa naisartisteja, kuten Shania Twain, Sheryl Crow, Lauryn Hill, Celine Dion, Madonna ja Alanis Morissette, palkittiin tiuhaan. Samalla vuosikymmenellä perustettiin Sarah McLachlanin johdolla Lilith Fair, toiselta nimeltään ”Celebration of Women in Music”, johon lukeutui monia naisartisteja kaikista musiikkigenreistä, kuten Suzanne Vega, Fiona Apple, Paula Cole, Missy Elliot, Bonnie Raitt, Sinead O' Connery, Joan Osbourne ja Erykah Badu. Lilith Fair järjesti festivaaleja, joiden tuottoa lahjoitettiin hyväntekeväisyyteen. (Garofalo 2008, 437-440.)

Vaikka musiikkiala on muuttunut ja markkinoita hallitsevat muut kuin rock-yhtyeet ja -artistit, rock on löytänyt tiensä kuluttajien koteihin. 2000-luvulla rock-yhtyeiden musiikissa kuuluu kaikuja menneisyydestä: Queenin ja Joy Divisionin vaikutteita kuulee Muse'n, Coldplayn ja The Strokesin musiikissa. 2000-luvulla syntyi myös uusia lajeja, kuten hardcore punkin ja uusi rockin muoto, emo (emotional hardcore). Internetin nousu toi mahdollisuuksia tuntemattomille yhtyeille ja artisteille, mutta samalla haasteita levyteollisuudelle piratismiin ja digitaalisen myynnin myötä. (Paytress 2012, 294-295, 310.)

2.2 Naisartistit rock-genressä Suomessa

Suomessa viihde- ja musiikkitarjonta alkoivat kansainvälistyä heti sodan jälkeen. Enenevässä määrin levytuotannossa alettiin painottua käännösmateriaaliin ja vuosikymmenen lopulla Musiikki-Fazerin julkaisut koostuivat pääosin ulkomaisista sävellyksistä. Ulkomaisia levyjä sai kuitenkin tuoda maahan rajoitetusti. Suomessa Amerikkalaista rock 'n' rollia pidettiin hieman naurettavana ja lähinnä ”tanssihullutuksena”. 1956 Helsingin Linnanmäellä tiettävästi ensimmäisen kerran kajahti ilmoille *Rock Around The Clock* Deep River Boysin esittämänä – puolitoista vuotta alkuperäistä julkaisuvuotta myöhemmin. Rockia pidettiin ala-arvoisena musiikillisin, rotuopillisin, moraalisin, lääketieteellisin ja juridisin perustein. Sen katsottiin vetoavan alkeellisiin vaistoihin ja nimen kuvaavan muun muassa ”sukupuolisen kiihotuksen eri muotoja”. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 19.)

2.2.1 1950-luku – Nais-Elvikset

Suomessa oli paljon naislaulajia (blues, jazz ja pop), jotka loivat pohjaa uudentalaiselle naisartistiudelle: he olivat rohkeita ja erilaisia. Vuonna 1950 rock-musiikin rantautuessa Suomeen myös muutamat naiset uskaltautuivat laulamaan rockia. Ensimmäinen rockia laulava nainen oli Anneli "Rock Anssi" Sistonen, joka esiintyi muun muassa Helsingissä nuorten suosimalla Haka-klubilla. Vuonna 1957 Suomessa järjestettiin myös Suomen Elvis -laulukilpailu, jossa laulajattaret Sirkka Suojoki ja Sirkka Nupponen menestyivät. (Aho & Taskinen 2003, 10, 12-13.)

2.2.2 1960-luku – Pirteät tytöt

1960-luvulla rock 'n' rollin ja iskelmän rinnalle saatiin muun muassa twist, johon kuului niin ikään oma tanssityylinsä. 1950-luvun naisartistit suosivat kypsää ja viileää tyyliä, toisin kuin 1960-luvun ”pirteät tytöt”, kuten Pirkko Mannola, Ann-Christine ja Rauni Pekkala, jotka edustivat kepeyttä ja iloisuutta. He olivat heleäänisiä, viattomia ja seksikäitä ja Suomen vastine muun muassa Amerikan Connie Francisille ja Ruotsin Siw Malmqvistille. Villiä ja alkukantaista twist-musiikkia esitti muun muassa Ann-Christine kappaleissa *Mennään tanssimaan (Do You Wanna Dance)* ja *Kun Twistataan (Let's Twist Again)*. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 51, 60-61.)

Vuonna 1964 folk-laulaja Anki Linqvist sykähdytti The Kinksien käännöskappaleella *Paha Tyttö* (*You Really Got Me*). 1960-luvulla muita rohkeita ja sykähdyttäviä naisartisteja olivat muun muassa Raya, Sirkka Keiski ja Iris Rautio. Naisille riitti keikkoja kotimaassaan, usein muun muassa Dannyn D-Tuotannon kanssa ja esiintymisiä sekä kilpailuja oli myös ulkomailla. Naiset muistelevat, kuinka miesvaltaisella alalla sai olla valppaana ja puolustaa itseään, jotta esimerkiksi keikkojen järjestäjät eivät huijaisi palkkioita. (Aho & Taskinen 2003, 14-16, 18-20, 22-29, 35-39.)

2.2.3 1970-luku – Naisjoukko kasvaa

1970-luvulla rockille syntyi useampi alalaji. Kun vuosikymmenen lopulla Englannissa syntyi uusi tyyli suuntaus punk, Suomeenkin saatiin oma punkia laulava nainen. Naiset lauloivat paljon miesten säveltämiä ja sanoittamia kappaleita. Omia sävellyksiään esittäviä naisartisteja ei juuri ollut. Kuitenkin taajaan esiintyneen ensimmäinen oikean tyttöbändin "Mamsellesin" johdossa ollut Pirjo Bergström oli juo tuolloin tunnettu säveltäjä ja sovittaja. Yhdessä miehensä Matti Bergströmin kanssa hän vaikutti monen tunnetun artistin taustalla. (Aho & Taskinen 2003, 30-34, 40-41.)

Rockia laulava nainen oli monelle suomalaiselle liian vaikea asia sulattaa. Tämä tuli ilmi mm. median kirjoittelusta, arvosteluista ja jopa muiden muusikoiden antamassa kohtelussa. 1970-luvulla myös Muska Babitzin julkaisi omaa musiikkiaan, kunnes ryhtyi johtamaan omaa ohjelmatoimistoaan. Muskan voimakasta ja uniikkia lauluääntä sekä laulutapaa kritisoitiin liian rajuksi äänihuulille. Myös Maarit Hurmerinta aloitti tuolloin uransa progressiivisen rock yhtyeen laulajana. Maaritia kritisoitiin rock-piireissä hänen tyyliensä muuttuessa popimpaan suuntaan kappaleen *Jäätelökesä* myötä (Aho & Taskinen 2003, 44, 50, 52.), mutta hänen "afroamerikkalainen" fraseerauksensa yllätti kuitenkin kriitikot positiivisesti, vaikka se ei ollut kovin tavanomaista kuultavaa muille suomalaisille kuuli-joille. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 226.)

Vuosikymmenen lopulla rock muutti jälleen muotoaan ja naiset hurjistuivat entisestään. Punk oli rantautunut myös Suomeen ja Suomen ensimmäisen punkbändin laulaja Annika Salminen hämmensi yhtyeensä Dead End 5'n keikoilla. Salmista pyydettiin toistuvasti levyttämään iskelmää, mutta soolouralle hän ryhtyi vasta 1977. (Aho & Taskinen 2003, 59-60.) Dead End 5 levytti omien kappaleittensa lisäksi covereita Janis Joplinilta, Ramonesilta ja Kissiltä. Levy myi kuitenkin vain 3000-4000 kappaletta. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 251.)

Yksi tähän päivään saakka menestyksensä säilyttänyt artisti on Vicki Rosti². Rosti aloitti uransa vasta 15-vuotiaana osallistumalla Popmuusikot RY:n laulukilpailuun. Jo 1977 hänellä oli oma kiertävä show'nsa, keikkabussi ja äänentoistolaitteet. Rosti muistetaan erityisesti hitistään *Sata Salamaa*, jolla hän edusti Suomea Euroviisuissa vuonna 1987. Rosti muistelee, että häntä kohdeltiin aina hyvin ja uransa alussa hänestä pidettiin huolta hänen ollessaan vielä kovin nuori. Kuitenkin hänkin sai osansa median kirjoittelusta ja joutui kärsimään perättömistä juoruista, joita lehdet kirjoittivat. Tähän samaan ilmiöön törmäsivät myös muut artistit, kuten Raya. (Aho & Taskinen 2003, 37, 54-58.)

2.2.4 1980-luku – Hurjia mimmejä ja feministejä

1980-luku oli suomirockin nousun myötä hyvää aikaa rockille ja näin ollen myös naisrockareille oli tilaus. Naismuusikoita alkoi näkyä nimekkäiden yhtyeiden soittajina ja tuolloin perustettiin myös paljon kokoonpanoja, joissa oli vain naisia. Keikoille ja tapahtumiin oli tapana tilata ainakin yksi naisista koostuva yhtye, tyylisuunnasta riippumatta. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 340, 399.)

Rockia laulavat, villisti ja vapautuneesti esiintyvät naiset inspiroivat muita nuoria naisia - mm. Sleepy Sleepersin Tiina Tiikeri (alias Kristiina Helander) oli aikansa seksisymboli ja idoli, kuten myös miehekkääksi soittimeksi miellettyä bassoa soittava Aija Puurtinen. (Aho & Taskinen 2003, 98, 111.) Bluesiin pohjautuvaa punk/psychobill-musiikkia soittavan Honey B & The T-Bones yhtyeen basisti/laulaja Puurtista tituleerattiin ”seksikkääksi pikku paholaiseksi” mediassa. Suomen Janis Jopliniksi tituleerattu Marjo Leinonen³ aloitti vuonna 1989 blues- ja soulvaikutteisessa rock-yhtyeessä nimeltä Balls. Leinonen oli laulullisesti rajoja rikkova ja koko kehollaan rock-elämää hengittävä bluesnainen. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 399-400.)

Miesvaltaisen genren asenteet näkyivät selvästi; feministin leima iskettiin mielellään rockia soittavien ”vihaisten nuorten naisten” otsaan. Tämän leiman sai muun muassa

² Muistan itse nähneeni Rostin esiintymässä VR:n Makasiineilla Helsingissä ja olleeni todella vaikuttunut pienen ja sähkökän punatukkaisen naisen energisestä otteesta yleisönsä

³ Leinonen näytteli Janis Joplinia musiikinäytelmässä ”Janis – eräs rocklegenda” (Tuominen 2008).

Musta-Maija Band, sillä sen jäsenet eivät suostuneet taipumaan miehiä kosiskelemaan muottiin ja esiintyä sensuelleissa asuissa, vaan he halusivat tehdä omia kappaleitaan ja soittaa keikkoja. Yhtye oli kuitenkin suosittu vaikka levy-yhtiöille Musta-Maija Band ei kelvannut. Yhtye toimi 1970-luvun lopulta vuoteen 1982. (Aho & Taskinen 2003, 86-87.)

Feministin leiman sai myös Tavaramarkkinat, joka kuitenkin muistetaan naisrockin soihdunkantajana. Rockin SM-kisoissa hyvin sijoittunut yhtye julkaisi vuonna 1984 debyyttialbuminsa *Tilikirjan*, joka sisälsi suorasukaisia kappaleita vihaisten naisten elämästä, kuten *Menstruaatioblues*, *Olet Mulkku* ja *Mä En Haluu*. Vastaanotto oli ristiriitainen ja toisinaan hyvin vihamielinen. (Aho & Taskinen 2003, 107.) Tavaramarkkinat huomioitiin Iso-Britanniassa Sunday Times -lehdessä 11.3.1984. Cindy Lauperin levyarvostelun yhteydessä kriitikko kuvailee Tavaramarkkinoita positiivisesti asenteellisena yhtyeenä. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 324.) Tavaramarkkinoiden lyhyt ura päättyi vuonna 1986, mutta sen *Lievä Kosto* -albumilla julkaistu kappale *Kevät* jäi elämään. Albumilla vieraili muun muassa Maukka Perusjätkän taustalaulajana esiintynyt Elisa Korjus⁴, joka lauloi edellä mainitun kappaleen. (Aho & Taskinen 2003, 76, 107.)

Sleepy Sleepers yhtyeen go-go-tyttönä uransa aloittanut Heinäsirkka (alias Anne Taskinen) muistelee, että naisten kohtelu rock-genressä oli vaihtelevaa. Vaikka välillä nimiteltiin rankasti, yhtyeen jäsenenä oleminen loi arvovaltaa. Heinäsirkka ryhtyi soolouralle ja vuonna 1983 hän tuotti oman singlensä. Heinäsirkka järjesti useita naisten konsertteja ja festivaaleja, kuten Nice Night -konsertin vuonna 1982, Suomen Naiset Allstars -konsertin 1983 ja Rockin Korkeat Korot -konsertit vuosina 2000 ja 2001. (Aho & Taskinen 2003, 69-72.) 1980-luvulla perustettiin myös naismuusikoiden Rockluuta-yhdistys ja Tampereella järjestettiin ensimmäinen naisten rock-festivaali (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 399).

Uransa jo 1980-luvulla muun muassa mainoslaulajana ja studiomuusikkona aloittanut Kaija Koo (alias Kaija Kokkola) on onnistunut uudistumaan iskelmällisestä tyylistään ja sittemmin hänestä on tullut paljon rajumpi ja rockimpi kuin hän oli 1990-luvulla⁵. Kokkola nousi suuren yleisön suosioon hitillään *Kuka Keksi Rakkauden* vuonna 1993 ja vuonna

⁴ Elisa Korjus levytti dueton myös Dave Lindholmin kanssa *Sitähän Se Kaikki On*.

⁵ Kokkola on tehnyt yhteistyötä Apulanta yhtyeen Toni Wirtasen kanssa ja näin julkaissut rajumpaa ja nuorempaan yleisöön vetoavaa materiaalia.

2014 hänet palkittiin jo kolmannella vuoden naissolisti Emma-palkinnolla⁶. (Aho & Taskinen 2003, 101-104.)

Muita 1980-luvun merkittäviä yhtyeitä olivat muun muassa Ilona ja PIM, jotka molemmat sanoutuivat irti feminismiin julistamisesta (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 399). Nais-artisteja ja toimijoita oli 1970 ja 1980-luvulla paljon ja heistä on syytä mainita myös Kikka Laitinen, Satu Kurvinen (Alivaltio Sihteeri), Maria Hänninen, Heli Luukkala (Nicepappi), Heli Nevakare (Helen West Band, nykyään toimittaja), Pia-Maria Nuopponen (Tavaramarkkinat, Maukka Perusjätkä), Maritta Kuula ja Annica (Annika Wiklund). (Aho & Taskinen 2003; Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998).

2.2.5 1990-luku – Teknopoppareita ja vihaisia nuoria naisia

Edellisellä vuosikymmenellä koneet olivat vallanneet musiikkiteollisuuden. 1990-luvulle siirryttäessä yksi merkittävä tyyllilaji oli discotekno. Rock oli kuitenkin vakiinnuttanut paikkansa valtakulttuurissa ja sille kehittyi yhä useampia alalajeja ja tyyllilajien sekoituksia. 1990-luvulla naiset tulivat esille uudella tavalla; jos naiseudesta itsessään oli ennen hyötyä, nyt naiset ansaitsivat kunnioitusta etupäässä taidoillaan. Maailmalla oli muitakin vihaisia nuoria naisia, kuten Alanis Morissette, Sheryl Crow ja Meredith Brooks – laulaja-lauluntekijöitä, joissa oli asennetta. (Aho & Taskinen 2003, 192-193.)

Maija Vilkkumaa aloitti uransa vuonna 1995 Kallion ilmaisutaidon lukiossa perustetun yhtyeensä Tarharyhmän kanssa. Tarharyhmän hajottua hän siirtyi muutamaksi vuodeksi naisyhtye Hunajamelonien riveihin, ennen kuin aloitti soolouransa. Vilkkumaan debyyttialbumi *Pitkä Ihana Leikki* julkaistiin vuonna 1999 ja sen myötä Vilkkumaa palkittiin vuoden naissolistitulokas Emma-palkinnolla. (Aho & Taskinen 2003, 194-198.) Vilkkumaa on julkaissut kuusi studioalbumia, jotka ovat myyneet 300 000 kappaletta. Vuonna 2011 hän jäi tauolle musiikinalalta. (My music 2015.) Vilkkumaan ajatuksia voit lukea myöhemmin luvusta 4.6.

Vilkkumaan tavoin ”vihaiseksi nuoreksi naiseksi” luokiteltiin myös entinen tenavatähti Jonna Tervomaa. Tervomaa palasi julkisuuteen nuorena aikuisena laulaen suomirockia

⁶ Emma-gaala Suomen Musiikkituottajien eli IFPI-järjestön järjestämä tilaisuus, jossa palkitaan vuoden menestyneimmät musiikintekijät ”Emma”-patsaalla (IFPI / Emma 2015.)

ja esiintyen rennoissa housuissa ja lyhyessä tukassa. Vuonna 1998 julkaistiin hänen albuminsa *Jonna Tervomaa*, joka menestyi hyvin, ja sen ansiosta Tervomaa palkittiin neljällä Emma-palkinnolla. Niin ikään vihaisia nuoria naisia olivat myös Ultra Bran laulajatartat Terhi Kokkonen ja Vuokko Hovatta. Ultra Bran menestys alkoi vuonna 1995 debyyttilevyn *Kroketti* myötä, joka myi triplaplatinaa. Ultra Bran hajottua 2002, kaksikko jatkoi eri teille. Kokkosen ja neljän muun entisen Ultra Bran jäsenen perustama Scandinavian Music Group aloitti toimintansa vuonna 2002 ja on julkaissut jo kuusi studioalbumia. (Aho & Taskinen 2003, 221-223, 236.)

Päinvastainen ilmiö vihaisille naisille oli 1960-luvulta tuttu ilmiö pirteät tytöt, jotka nyt esitivät aikakaudelle tyypillistä discoteknoa/popia. Tällaisia yhtyeitä olivat muun muassa Nylon Beat ja Taikapeili. Päinvastainen ilmiö oli myös Pohjois-Helsingin bändikoulusta ponnistanut teinityöistä koostuva bändi Tiktak, joka tuli suuren yleisön tietoisuuteen vuonna 1999 debyyttialbumillaan *Frendit*. Tiktakin menestyksen innoittamana bändikouluihin haki nyt enemmän tyttöjä. (Aho & Taskinen 2003, 246.) Tiktakin tyyli muuttui myöhemmin rockimpaan suuntaan ja yhtyeen hajottua vuonna 2007 osa jäsenistä jatkoi rockmusiikin tekemistä.

Vähemmän vihaisia, mutta kimaltavia ja määrätietoisia naisia löytyi yhtyeistä Thee Ultra Bimbos ja Hunajamelonit. Hunajamelonit perustettiin valtakunnallisella Pop & Jazz -leirillä vuonna 1991 ja yhtye on edelleen toiminnassa ja nauttii kulttibändin mainetta. Samanlaisesta maineesta nauttii vuonna 1994 perustettu Thee Ultra Bimboos, joka menestyi hyvin myös Saksassa. Tärkeintä ei ollut sanoma vaan hyvä meininki lavalla ja korkeat korot kengissä. (Aho & Taskinen 2003, 221-223, 256.)

Vuosikymmenen ja samalla vuosituhannen taitteessa vuonna 1997 Nightwish-yhtye kiinnitti Tarja Turusen solistikseen. Nightwish saavutti suuren suosion niin kotimaassaan kuin ulkomailla, kuten Etelä-Amerikassa ja Saksassa. (Aho & Taskinen 2003, 243.) Turunen ehti olla yhtyeessä mukana vuoteen 2005 asti, kunnes tiet muun yhtyeen kanssa erkaantuivat. Turusen tilalle tuli Ruotsista Anette Olzon, joka hänkin jätti yhtyeen vuonna 2012. Tällä hetkellä Nightwishissä laulaa Floor Jansen -niminen naisartisti. (Nightwish 2015.)

2.2.6 2000-luku – Muijat rokkaa

Vuosituhanne vaihtuminen oli merkittävä suomalaisille naisille: saimme ensimmäisen naispresidentin ja pääministerin sekä Muijarock-festivaalit järjestettiin vuosina 2000 ja 2001. Muijarockin tarkoituksena oli parantaa naismuusikoiden asemaa lisäämällä tietoisuutta ja näkyvyyttä naismuusikoille sekä luoda yhteistyömahdollisuuksia miestekijöiden kanssa. Muijarockin yhteydessä perustettiin naisrockverkosto ja Muijarock keikkoja esitettiin ympäri Suomea 15 kertaa. (Aho & Taskinen 2003, 277.)

Vuosituhanne vaihtuminen toi haasteita levyteollisuudelle piratismiin yleistymisen ja digitalisoitumisen myötä. Ulkomailta Suomeen tuotujen tv-formaattien kautta alalle hakeutui uusi kykyjä ja rockin lisäksi naiset, kuten Mc Mariko ja Mariska, alkoivat valloittaa myös rap-musiikkia. (Aho & Taskinen 2003, 262.) Vuonna 2003 tv-formaatti Popstarsista viime metreillä pois pudonneet Mira Luoti ja Paula Vesala muodostivat rempseän duon PMMP, josta tuli yksi 2000- ja 2010-luvun suosituimpia yhtyeitä. PMMP:n toinen albumi *Leskiäidin Tyttäret* oli julkaisuvuotenaan 2006 neljänneksi myydyin kotimainen albumi. Suosio jatkui aina vuoteen 2013 asti, jolloin yhtye lopetti toimintansa. (IFPI 2015.) Tv-formaattien välityksellä kansan tietoisuuteen nousivat myös Hanna Pakarinen, Katri Ylander, Stina Girs ja Anna Puu.

Tervomaan tunnetuksi tekemän poikatyttölinja näkyi myös 2000-luvun nuorissa naisartisteissa, kuten Emmissä ja Siiri Nordinissa (Killer). Emmi debyyttialbumi *Solitary Emotions* julkaistiin vuonna 2001. Emmi kiersi Roxy Musicin lämmittelijänä Euroopassa ja sai vuoden naissolisti Emma-palkinnon vuonna 2002. Hän oli myös ehdolla MTV European Music Awardeista Best Nordic Act -palkinnon saajaksi (Suom. Paras pohjoismainen artisti/yhtye). Killerin solisti Nordin oli soittanut rumpuja 16-vuotiaaksi asti, mutta asettui laulajan paikalle vuonna 2000. Killer julkaisi debyyttinsä, jonka singleä *All I want* soitettiin radioissa tiuhaan. (Aho & Taskinen 2003, 268-274.) Yhtye lopetti toimintansa 2005.

Riot Grrrl-liikkeestä juurensa saanut Bitch Alert aloitti vuonna 1997, mutta julkaisi ensimmäisen singlensä vasta vuonna 2001. Toisin kuin innoittajansa, Bitch Alert ei alleviivannut feminismiä, mutta kertoi nimensä kuvastavan itsenäisiä tyttöjä, joilla on rohkeutta sanoa omat mielipiteensä. Laulaja Heini lauloi kovaa, kirkuen ja rosoisasti, kuten Velcran Jessi Frey. Frey kuvailee esiintymisessään elementtinä olleen aggressiivisuuden olevan syvän energian ja voiman lähde, joka kumpuaa turhautumisesta, päättäväisyydestä ja tekemisestä. Freyn yhtye Velcra oli industrial metal-yhtye, joka perustettiin vuonna 1999 ja se julkaisi debyyttialbuminsa *Consequences of Disobediencein* vuonna 2002. (Aho & Taskinen 2003, 287, 291-292.)

Irina tuli suuren yleisön tietoisuuteen *Juulian Totuudet* tv-sarjan myötä, johon Toni Wir-tanen oli säveltänyt Irinan laulettavaksi kappaleita. Vuonna 2002 Irina palkittiin vuoden debyyttialbumi ja naistulokas Emma-palkinnolla. Irina on myynyt kaksi platinalevyä ja julkaissut yhteensä viisi studioalbumia. (Sony / Irina 2015.) Suomeksi laulettua rockia julkaisee myös Cherry & the Vipers, jonka kappaleita on soitettu nyt radiossakin. Yhtye muodostuu näyttelijä Kirsi Yljoesta, Apocalyptican Eicca Toppisesta sekä Samu Lemisestä ja Jaakko Strengellistä. Yhtye perustettiin vuonna 2010 ja debyyttialbumi *Cherry & the Vipers* julkaistiin vuonna 2013. (Sony / Cherry & the Vipers 2015.)

Vuonna 2003 esikoisalbumillaan *Ikuinen Virta* albumilistoille nousut Indica yhdistelee popia ja rockia mystisiin luonnonläheisiin sanoituksiin. Indica on julkaissut neljä albumia. (Indica 2015.) Ulkomailla isojen yhtyeiden, kuten W.A.S.P:in ja New York Dollsin lämmitelijänä esiintynyt suomalainen naisyhtye Barbeq Barbies perustettiin vuonna 2002. Yhtye on julkaissut kaksi albumia ja julkaisee kolmannen albuminsa vuonna 2015. (Barbeq Barbies 2013.) Lyhyen ja ytimekkään uran tehnyt punkia ja rockia sekoittava tyttöyhtye Stalingrad Cowgirls, perustettiin vuonna 2005. Yhtye kiinnitettiin levy-yhtiö Warnerille, jossa se julkaisi kaksi albumia. Stalingrad Cowgirls esiintyi muun muassa Iggy Popin lämmitelijänä ennen kuin yhtye lopetti toimintansa vuonna 2012. (Soundi 2015.)

Tällä hetkellä suuresta suosiosta nauttii Elli Haloon johtama yhtye Haloo Helsinki. Haloo Helsinki on julkaissut jo neljä albumia, jotka ovat muun muassa Elli Haloon käsialaa. Vuonna 2013 julkaistu albumi *Maailma On Tehty Meitä Varten* on myynyt 40 000 kappaletta ja yhtyeen uusimman albumin *Kiitos Ei Oo Kirosana* ensimmäinen single *Beibi* nousi heti julkaisun jälkeen radioiden listaykköseksi. Haloo Helsinki palkittiin vuoden 2014 yhtye Emma-palkinnolla. (Sony / Haloo Helsinki 2015.)

2.3 Naisten menestyminen rock-genressä

Timo Pennasen (2006) kokoamassa kirjassa kerrotaan albumien listasijoituksia vuosien 1972 ja 2005 väliltä. Listasijoitukset on kerätty levymyyneistä suoraan kauppiailta. Listasijoituksia analysoidessa huomaa, kuinka 70-luvulla kuunneltiin popia, finn-hitsejä ja vuosikymmenen loppupuolella punkkia. 1970-luvulla Top10 -sijoille pääsi vain muutamia naisia: Vicki Rosti ja Marion Rung pitivät vuoden 1975 kärkipaikkoja ja muita nimiä olivat Muska (sijalla 16, v. 1973), Suzi Quattro (Top 40 useampana vuonna), Abba (1974 lista ykkösenä), Danny ja Armi (sijalla 1, v. 1977), Bonnie Tyler (sijalla 12, v. 1978), Kate Bush

(sijalla 8, v. 1978), Maarit (sijalla 50, v. 1978) ja Blondie (sijalla 39, v. 1979). (Pennanen 2006, 12-26.)

1980-luvulla suomi-rockin suosion nousu näkyi myös naisten menestymisessä: Kim Wilden musiikkia oli useamman vuoden ajan kymmenen kärjessä. Muita naisartisteja listoilla olivat Blondie (sijalla 10, v. 1980), Joan Jett (sijalla 30, v. 1982), Bonnie Tyler (sijalla 32, v. 1983), Tina Turner (sijalla 17, v. 1986) sekä yhtyeenä Roxette (sijalla 2, v.1989). Mainittakoon vielä, että Madonnan listasijoituksista näkee, että suomalaiset ovat aina pitäneet hänen musiikistaan. Vaikka hän ei edusta rock-genreä, on hän silti esiintyjänä ja esikuvana urauurtava ja uniikki pohtähti. (Pennanen 2006, 28-48.)

1990-luvulla musiikkimaailmassa jylläsi tekno ja Seattlesta Suomeenkin rantautunut grunge. ”Year of women” näkyi Suomenkin musiikkilistoilla: Roxette onnistui yltämään listoilla kärkipaikoille ja uutena ilmiönä listalle tulivat myös ”vihaiset naiset”, kuten Alanis Morissette (sijalla 47, v. 1996), No Doupt (sijalla 1, v. 1997), Skunk Anansie (albumit sijoilla 11 ja 12) ja Meredith Brooks (sijalla 25, v. 1997) sekä tyttöenergiaa julistava Spice Girls. 1990-luvun lopulla nousi myös kotimaisia naisartisteja yhtyeitä, kuten Tik Tak (sijalla 10, v. 1999), Maija Vilkkumaa (sijalla 3, v.1999), Nightwish (sijalla 24, v.1999), Ultra Bra (sijalla 25, v. 1999) ja tyyliään rokimpaan suuntaan muuttanut Kaija Koo (sijalla 37, v.1999). (Pennanen 2006, 50-68.)

2000-luvulla (rokimman) Tik Takin, Maija Vilkkumaan, No Douptin ja Nightwishin lisäksi listoilla vaikuttivat myös Killer (sijalla 10, v. 2001), Emmi (sijalla 31, vuonna 2001), Kwan (sijalla 32, vuonna 2001), Jonna Tervomaa (parhaimmillaan sijalla 6, v. 2004), Evanescence (sijalla 14, v. 2003), Irina (parhaimmillaan sijalla 6, v. 2005), Hanna Pakarinen (sijalla 13, v. 2003) ja Indica (sijalla 23, v. 2003). Vuonna 2004 30 parhaan joukossa oli vain 4 ulkomaista artistia tai bändiä. (Pennanen 2006, 70-82.)

2000-luvun suosituimpana duona pidetty PMMP julkaisi toisen platinaa myyneen albuminsa *Kovermat Kädet* vuonna 2005 ja se oli listoilla 57 viikkoa, parhaimmillaan sijalla 2 (Pennanen 2006, 82). PMMP onnistui säilyttämään suosionsa aina lopettamiseensa (vuonna 2013) asti (IFPI 2005). Vuoden 2005 jälkeen muun muassa Scandinavian Music Groupin albumi *Hölmö Rakkaus Ylpeä Sydän* pysyi kymmenen kärjessä kuukauden ilmestymisensä jälkeen (Scandinavian Music Group 2011).

Maija Vilkkumaan, Irinan ja PMMP:n julkaisemat albumit ovat löytyneet aina albumilistojen 20 parhaan joukosta. Uutena tulokkaana Anna Puun debyytti *Anna Puu* myi vuonna 2009 tuplaplatinaa ja oli vuoden toiseksi myydyin kotimainen levy. Vuonna 2011 Kaija

Koon *Kaunis Rietas Onnellinen* sijoittui 13. myydyimmän albumin joukkoon ja se myi tuplaplatinaa. (IFPI 2015.) Haloo Helsinki on myös menestynyt listoilla. Haloo Helsinki on tällä hetkellä radioiden soitetuin kotimainen yhtye. Sen albumi *Kiitos Ei Oo Kirošana* julkaistiin vuonna 2014, se myi platinaa ja nousi albumilistan kärkeen. (Haloo Helsinki 2015.)

2.4 Tyttöjen äänenkäyttö

Kulttuurin yleisten sukupuoleen kohdistuvien odotusten mukaan tytöiltä odotetaan kiltteyttä, kuuliaisuutta, toisten huomioimista ja vastuullisuutta. Tämä tulee esille jo koulu- maailmassa; tyttöjen ei haluta riitelevän tai häiritsevän esimerkiksi oppitunnilla koulussa. Pojilta siedetään paremmin päinvastaista käytöstä ja poikien haastavuus ja eläväisyys nähdäänkin positiivisempänä asiana kuin tyttöjen kiltteys - se kääntyy koulun kulttuurisissa rakenteissa passiivisuudeksi ja lahjattomuudeksi. (Käyhkö 2011, 95-96, 104-105.)

Tyttöjen äänenkäyttökin on perinteisesti ollut maltillisempaa kuin poikien. Tytöille opetaan hiljaisuutta puuttamalla äänekkyyteen poikia helpommin - opettajat huomauttelevat, jos tyttö huutaa vastauksensa viittaamatta, toisin kuin pojilta tällainen käytös suodetaan helpommin. Äänekkäät, innokkaat, aktiiviset ja oman mielipiteensä ilmaisevat tytöt mielletään opettajan silmissä rasittavina ja heidät koetaan uhkana pojille ja perinteiselle sukupuolijärjestykselle (kts. Luku 3.1). Sopivan aktiivisuudentason ja oman äänen etsiminen voi olla monimutkaista. (Käyhkö 2011, 95-96, 104-105.) Naisen ääni mielletään kulttuurissamme korkeaksi ja heleäksi ja miesten ääni voimakkaaksi ja matalaksi. Siksi matalalta, rajusti ja voimakkaasti laulava nainen voidaan nähdä uhkana ja luonnonvastaisena perinteiselle sukupuolirooleille. (Myllymäki 2007.)

Fysiologisesti tyttöjen äänenkäytölle ei löydy mitään esteitä. Tyttöjen kurkunpään rakenne on samanlainen kuin poikien, ainoastaan mittasuhteissa on eroa. Äänihuulien koko (pituus ja paksuus) vaikuttavat äänen kvaliteettiin. Tyttöjen äänihuulet kasvavat murrosiässä 4mm, ääni madaltuu 1/3 oktaavin ja äänen yläraja nousee vähitellen. Aikuisen naisen äänihuulet ovat 12,5-17mm pitkät ja 5-6mm paksut. Tyttöjen äänenmurros on huomaamattomampi kuin poikien, joiden ääniala laskee oktaavin. Poikien äänihuulet pitenevät 10mm ja paksuuntuvat. Aikuisen miehen äänihuulet ovat 17-23mm pitkät ja paksuudeltaan 7-8mm. Äänihuulten kosketuspinta vaihtelee äänen korkeuden ja voimakkuuden mukaan. (Aalto & Parviainen 1990, 70, 116, 126.)

Senni Timonen (2011) kertoo inkeriläisten naisten laulukulttuurista, *kokkosävelestä*, joissa tyttöjen kovempi äänenkäyttö ja tahto kuuluivat laulussa. Perinteeseen kuului, että rippikoulun käyneet tytöt kerääntyivät laulamaan yhdessä, yhden toimiessa esilaulajana ja muut kuorona. Tytöt järjestyivät jonoon, liikkuvat toistensa käsien alta ja lopulta asetuihin piiriin laulamaan kevätkokon ympärille. Kokon ympärillä laulettiin lauluja, jotka kertoivat omasta kylästä, kylän pojista, äideistä, orvoista sekä tulevaisuuden muutoksista, kuten naimisiinmenosta. Kokkosäveleen liittyi vahvasti tyttöjen yhteys ja tunne yhteisestä tilasta. (Anttila, Ojanen, Saarikoski & Timonen 2011, 144-148.)

Kokkosävel on esimerkki tyttöjen kollektiivisesta voimaantumisen⁷ ja tilan tuntemisesta. Kokkosävelellä ilmaistiin tila ja omat rajat. (Anttila, Ojanen, Saarikoski & Timonen 2011, 148.) Simon Frith ja Angela McRobbie kertovat artikkelissaan (1990), kuinka pop-musiikki oli tytöille kollektiivista kapinaa auktoriteetteja, vanhempia ja koulua vastaan. Tällainen kollektiivisuus ja yhdessä toimiminen rohkaisee tyttöjä ja tekee heidät vahvoiksi toimijoiksi (yhdessä). Frith ja McRobbie vertaavat tyttöjen yhteisiä kulttuuriin liitettyjä kokoontumisia (kuten konsertteja) jalkapallohuliganismiin – tytöillä on oma yksityinen tila olla konsertissa, jossa ei ole poikia tai miehiä. Miehillä taas on oma yksityinen tila olla jalkapallo-ottelussa muiden miesten kanssa, riehuen ja adrenaliinia kasvattaen. (Frith & McRobbie 1990, 381.)

2.5 Rock-laulu

Pyysin tutkimustani varten naislaulajia luettelemaan ne rock-laulajat, jotka ovat vaikuttaneet heihin sekä kertomaan omia kokemuksia rockin esittämisestä ja siihen kohdistuvista odotuksista. Vastaajat, jotka löytyivät Facebookin Singers United ryhmästä, ovat musiikin alan ammattilaisia: he ovat muusikoita ja/tai laulunopettajia. Kyselyyn vastasi anonymisti yhteensä 18 laulajaa. Kysymykset olivat avoimesti muotoiltuja, mutta niistä

⁷ Voimaantuminen on yksilön hyvinvointiin liittyvä prosessi, jossa alistetussa asemassa olevien, kuten naisten tai seksuaalivähemmistöjen, itsetunto, rohkeus, yhteiskunnallinen aktiivisuus ja vaikutusvalta lisääntyvät. Tällöin alistettu ihmisryhmä on kykenevä nousemaan ajamaan omaa asiaansa. Voimaantumisen seurauksena ihminen on kykeneväinen asettamaan ja saavuttamaan päämääriä sekä asettamaan toiveita tulevaisuuden suhteen. Sisäinen voimantunne on luovuuden kokemista, rohkeutta kokeilla ja halua ottaa vastuuta myös toisista. Voimaantumisen on tärkeää muilta saatu palaute ja reflektointi vuorovaikutus. (Räsänen 2014, 22-23.)

kävi ilmi 1) keitä artisteja laulajat itse ihailevat, 2) miksi, 3) minkälaisia kokemuksia heillä itsellään on rock-genressä toimijoina. Kaikki vastaajat eivät vastanneet jokaiseen kysymykseeni, mutta tärkeimpinä asioina nostettiin esiin vaikuttavimmat rock-laulajat ja se, mitkä elementit heissä vetoavat. Tässä osiossa analysoin kyselyssä mainittuja artisteja ja teen yhteenvedon vaikuttavasta rock-soundista. Analysoin naisartisteja kohtaan kohdistuneita odotuksia myöhemmin luvussa 3.5.

Rock soundi mielletään voimakkaana, terävänä ja jopa säröisenä. Laulajan omasta estetiikasta ja tyylistä riippuen fraseeraus voi olla rytmikkäästi napakkaa tai kolmimuunteista (vrt. blues) ja tyyliin voi kuulua korkealta laulaminen, joka saattaa muistuttaa kiljumista tai matalalta voimakkaasti laulaminen, joka saattaa muistuttaa murinaa. Harjoituksia rock-lauluun löytyy työni toisesta osasta luvusta 4.2.2.

Teettämässäni kyselyssä tuli esille paljon artistien nimiä, 28 naisartistia ja 35 miesartistia. Eniten mainittiin artisteja, kuten Ann Wilson (Heart), Freddie Mercury (Queen), Axl Rose (Guns n' roses), Joan Osborne, PJ Harvey, Alanis Morissette, David Coverdale (Whitesnake, Deep Purple), Ronnie James Dio (Dio, Rainbow), Tina Turner, Janis Joplin, Hayley Williams (Paramore), Sandra Nasic (Guano Apes), Marie Fredriksson (Roxette), Tori Amos ja Chris Cornell (mm. Audioslave, Sound Garden). Tärkeimpänä ominaisuutena laulajan kiinnostavuuden kannalta pidettiin asennetta, karismaa ja soundia. Näille artisteille yhteistä on laaja skaala ja voimakas, persoonallinen ääni ("kovaa ja korkealta"), jonka koettiin vaikuttaneen kuulijansa koko sieluun.

Lisäksi artistin julkaisemalla materiaalilla koettiin olevan suuri merkitys. Arvostusta muutamien artistien, kuten Heartin Ann ja Nancy Wilsonin ja Joan Osbournen kohdalla lisäsi se, että he olivat myös lauluntekijöitä itse. Artisteilta sai inspiraation myös erilaisten soundien kuten särön (Jon Bon Jovi, Skin (Skunk Anansie)), vocal-breakin⁸ (Alanis Morissette), örinän/huudon (Marilyn Manson) ja jopa klassisen laulun opetteluun (Sharon Den Adel (Within Temptations)).

Jos näiden artistien tavassa laulaa kulminoituisivat rock-laulun elementit, rock-laulussa katsottaisiin äänenväriin kannalta olennaisinta olevan mahdollisuus laulaa kovaa ja korkealta, mutta muuten laulaa intensiivisesti ja tulkita. Äänenväriin lisätään säröä/raspia tai "metallisuutta". Rytmikan käsittely on tiukkaa, mikä ilmentää asennetta. Naisista tähän

⁸ Vocal break on äkillinen äänensävyyn muutos (moodien väleillä/rintaääni-pää-ääni), vrt. jodlaus (Sadolin 2009, 202).

määritelmään asettuvat seuraavat artistit: Tina Turner on laulanut perinteisesti hyvin ro-soisella äänellä ja tiukasti fraaseraten ja muun muassa twangillä (vrt. *Nutbush City Limits* 1973). Janis Joplin oli ilmiömäinen blues-rock -nainen, jonka viskin voitelemalla äänellä laulettiin "miehet suohon", mutta hän kykeni myös hiljaiseen ja intensiiviseen tulkintaan (vrt. *Piece of my heart* 1968). Ann Wilsonin skaala on ihailtavan laaja, äänen kvaliteetti erittäin voimakas, metallinen, soiva ja tarvittaessa raspinen (vrt. *Alone* 1987). Sandra Nasic laulaa voimakkaasti ja säröllä ja tiukasti rytmiä käsitellen (vrt. *Open Your Eyes* 1997). Marie Fredrikssonilla (vrt. *Sleeping In My Car* 1994) ja Hayley Williamsilla (vrt. *Brick By Boring Brick* 2009) on kirkkaat äänet, mutta he laulavat silti erittäin voimakkaasti ja käsittelevät rytmiä tiukasti. Skin (alias Deborah Dyer) liikkuu äänikapasiteettinsa ääripäissä laulaen välillä hyvin kevyesti ja välillä huutaen, naristen ja voimakkaasti sekä käyttäen vibratoa ja tiukkaa rytmistä fraseerausta (vrt. *All I Want* 1996).

3 Naisen rooli rock-genressä

Rock- ja populaarikulttuuri mielletään miesten määrittelemäksi maailmaksi. Kaikki se, mitä siihen kuuluu, on miesten vastuulla: siksi myös naisten rooli, imago ja osallisuus määritellään miesten silmin. (Frith & McRobbie 1990, 374.) Naistutkimus länsimaisen taidemusiikin parissa alkoi pääosin vasta 1970-luvulla. Musiikin naistutkimuksessa todetaan, että tasa-arvon toteutuminen musiikinalalla edellyttää käytänteiden ja käsitysten muuttumista. Miesten hallitseman musiikkimaailman normien, arvojen ja käsitysten mukaan toimiminen ja naisten laajempi osallistuminen musiikkielämään eivät yksin riitä muuttamaan tilannetta. (Leppänen, Moisala & Sivuolja-Gunaratman 2003, 225-226.) Seuraavissa luvuissa käsittelen rock-genren sisäisiä ilmiöitä, kuten sukupuolittuneisuutta ja seksismiä, naisten asemaa arvioivasta näkökulmasta.

3.1 Sukupuoliroolit ja seksuaalisuus

Sukupuoliroolit ovat tietyn sosiaalisen sukupuolen mukaan odotettuja ja opittuja käyttäytymismalleja, joita eri kulttuurit ja yhteisöt ylläpitävät. Ne muokkautuvat jatkuvasti ajan saatossa. Sukupuolirooleja ylläpitää ja tuottaa sukupuolijärjestelmä; yhteisöjen kulttuurin identiteettiä ilmentävät naiseuteen ja mieheyteen liittyvät arvot ja arvostukset sekä tavat ilmaista sukupuolta muodostavat sukupuolijärjestelmän. (Global Finland 2003.)

Simon Frithin mukaan (1988) Rockin seksuaalisuus määrittyy sen elementeissä: rytmi aiheuttaa liikettä, lyriikat ovat ideologian viesti (seksistinen, romanttinen, aggressiivinen, poliittinen ja niin edelleen) ja ihmisten välinen vuorovaikutus, kun kohtaamisen välineenä on ääni (joko ihmisääni tai soittimen ääni). Miesten seksuaalisuus määritellään luonnollisesti aggressiivisena ja itsevarmana ja naisten seksuaalisuus passiivisena ja lempeänä. Nämä määritelmät eivät ole absoluuttisia totuuksia, mutta niiden valossa tarkastellaan monia rockin ilmiöitä. (Frith 1988, 248.)

Rock tarjoaa kehykset miehen heteroseksuaalisuudelle. Rock nähdään perinteisesti miehille sopivana, sillä sitä määritellään maskuliinisena, rajuna ja villinä. Sen sijaan pop-musiikki, joka määritellään feminiinisenä, kevyempänä ja romanttisempana, katsotaan sopivaksi naisille (kuluttajina ja tekijöinä) paremmin. Tarkemmin tätä jakoa kuvataan

määritelmillä ”munarock”⁹ ja ”teinipop”¹⁰. Molemmat määritelmät ovat peräisin 1960-luvun rockin ilmiöistä. (Frith & McRobbie 1990, 374-375)

Munarock on maskuliinisuutta ja seksuaalisuutta korostava. Se näkee naiset seksiobjekteina, jotka ovat seksuaalisesti aggressiivisia. Näin ollen he ovat tyytymättömiä tai turhautuneita ja tarvitsevat miestä helpottaakseen oloaan. Munarockissa ja rockissa ylipäänsä kitara ja mikrofoni ovat fallos-symboleja ja esiintyjät korostavat maskuliinisuuttaan tiukoilla housuilla ja avoimilla paidoillaan. Tähän liittyy myös miesten röyhkeä käytös ja joko suora seksistinen puhe tai vihjailu (myös lyriikoissa). Tällaiseen rockiin eivät kuulu parisuhteet: seksin täytyy olla mahdollisimman irrallaan romantiikasta ja perhe-elämään liitettävistä seikoista, kuten avioliitosta. Seksi on miehille ongelmista ja tunteista vapaata, ja kaikki miehet ovat viehättäviä ja ihailtavia naisten silmissä. Asiaan kuuluu roolitus, jonka mukaan naiset jäävät kaipaamaan miestänsä, jota ei voi sitoa parisuhteeseen. (Frith & McRobbie 1990, 374-375, 381).

Munarockin vastakohtana on teinipop, joka oli paljon romanttisempi ja feminiinisempi ilmiö. Teinipop-idoli on kiltti ja haavoittuvainen ”naapurin poika”, jonka kanssa tyttö voi kuvitella parisuhteen. Teinipopissa lyriikat koostuvat parisuhteiden epäonnistumisista, yksinäisyydestä ja turhautumisesta. Teinipopiin kuuluu myös, että naiset ovat miesten objekteja. Kuitenkin teinipop-fani tuntee, että hänen idolinsa omistautuu hänelle ja että heillä tai idolin kaltaisella pojalla ja tytöllä voisi olla parisuhde. (Frith & McRobbie 1990, 375.)

1800-luvun loppupuolella modernisaatiossa nuoret naiset ja tytöt ilmensivät muun muassa yksilön vapautta pukeutumalla normin vastaisesti hattuihin ja alus- ja urheiluhousuihin. He meikkasivat, leikkasivat hiuksensa lyhyiksi sekä tupakoivat, tämä herätti pahennusta. *Moderniin tyttöön* liitettiin sekä lupauksia yhteiskunnan ja kulttuurin muutoksesta että uhkakuvia. (Tuomaala 2011, 65.)

⁹ Munarock = Cockrock. Sen edustajina ovat muun muassa Robert Plant, Elvis Presley, Roger Daltrey, Mick Jagger

¹⁰ Teinipop = Teenybop. Sen edustajia ovat muun muassa Elvis Presley ja Rod Stewart

Nuorisokulttuuri oli jo seksualisoitunut rock 'n' rollin alkuaikoina. Silti rock 'n' roll oli synonyymi seksille ja vanhemmat ja auktoriteetit kauhistelivat sen aiheuttamia reaktioita ja ilmiöitä nuorissa. Erityisesti tyttöjä kehoitettiin ilmaisemaan seksuaalisuuttaan tunteiden ja avioliiton kehyksissä; 1950-luvulla ongelmana olleet teiniraskaudet olivat samalla ongelma koko perheelle. (Frith 1988, 246-247.)

Rock 'n' roll merkitsi tytöille irtaantumista heille asetetuista normeista. Rock tarkoitti tytöille kapinointia heitä koskevia tulevaisuuden odotuksia vastaan, kuten avioliittoa ja perhe-elämää. 1960-luvulla seksin vapautuminen ja ehkäisytablettien tuleminen markkinoille merkitsi naisille ja tytöille myös sukupuolisen tasa-arvon ideologian toteutumista: kun seksuaalisuus erotettiin avioliitosta, naisilla oli vapaus oman seksuaalisuuden puolustamiseen ja omien halujensa vapaaseen ilmaisemiseen. Silti naisten asema säilyi toissijaisena. Populaarikulttuurissa miehet ovat kuluttajina ja subjekteina ja naiset hyödykkeinä (lehdissä, elokuvissa, ”keskiaukeamilla”) ja objekteina. (Frith 1988, 247-249 ja Frith & McRobbie 1990 382.)

Rockin ja seksin yhteyttä käsiteltäessä nousee esiin kysymys nuorten naisten seksuaalisuudesta ja siitä, minkälaisia odotuksia heihin siltä osin kohdistetaan. Nuorten naisten odotetaan varjelevan mainettaan, toisin kuin nuorten miesten odotetaan hankkivan sitä. Tytön on helpompi saada huono maine eli likaisen, uhkaavan ja epänormaalin maine, jos hän poikkeaa oletetusta ”kiltistä tytöstä”. Enää 2000-luvun Suomessa tällainen ”huora-neitsyt-dikotomia” ei päde, mutta jonkinlainen vaikutus sillä edelleen on länsimaisessa nuorisokulttuurissa. (Aaltonen 2011, 272.) Rockissa huono maine oli osoitus kontrollin menetyksestä; rappioitunut naisrokkari ei ollut viehättävä kuten rappioitunut miesrokkari. (Frith 1988, 251.)

Esiintymistilanteet tuovat tilaisuuden avoimelle seksuaaliselle käyttäytymiselle, joka ilmentää seksuaalisia suhteita (Knuutila 1997, 24). Rock 'n' rolliin (samoin kuin esimerkiksi discoon) vahvasti liittynyt tanssi merkitsi naisille ja tytöille fyysistä vapautumista ja sitä kautta se oli myös seksuaalisuuden ilmentämistä (Frith & McRobbie 1990, 388). Perinteiset sukupuoliroolit asettavat haasteita rock-genressä työskenteleville naisartistiteille: erilaisen ja ”uhkaavan” tytön äänenkäytön lisäksi kiinnitetään huomiota myös ruumiillisuuteen ja seksuaalisuuteen. Tytöt, jotka rikkovat käsityksen kiltistä, kunnollisesta ja hillitystä tytön olemuksesta, koetaan ongelmallisina ja helposti arvosteltavina. (Käyhkö 2011, 95-96, 104.)

Maija-Kaisa Myllymäki (2007) kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan naismuusikoista käytetyistä termeistä ja määritelmistä musiikkilehden levyarvioissa. Rockdiskurssin¹¹ kieli niimeä maailmaa miesten näkökulmasta ja usein hyvin stereotyyppisten käsitysten mukaan. Lisäksi on tyypillistä, että rockdiskurssi sisältää naisten vertaamista miespuolisiin artisteihin laadullisesti ja niin, että miespuolisten artistien tasolle pääseminen olisi jokin saavutus. Kieleen ja kirjoituksiin vaikuttavat myös kirjoittajat, jotka ovat usein miehiä. Siksi yleisesti rockdiskurssi on hyvin paljon miesten käsissä: naisista halutaan muokata miehiä vietteleviä naispaholaisia ja heidän aggressiivisuuteensa (vrt. vihaiset naiset) suhtaudutaan negatiivisesti ja sitä pidetään myös epäuskottavana. (Myllymäki 2007.)

3.2 Rock-lyriikat

Rock-lyriikoiden tarkastelu on olennainen osa rock-kulttuurin ja varsinkin sen sukupuoli-järjestelmän hahmottamista. Käytän esimerkkeinä Led Zeppelinin, Tammy Wynetten, Janis Joplinin, Kate Bushin, Elton Johnin, Mötley Cruen, Alanis Morisetten ja Foo Fightersin kappaleiden lyriikoita. Nämä esimerkit ovat eri aikakausilta ja ilmentävät työssäni esiteltyjä ilmiöitä.

Munarockiin kuuluivat hyvin seksistiset lyriikat. Lyriikat sisälsivät suoraa vihjailua seksiin ja näyttivät naiselle ”kaapin paikan”. Led Zeppelin oli tunnettu vanhojen blueskappaleiden ja -fraasien kopioimisesta ja *Lemon Song* on yksi niistä. *Lemon Songin* (1969) seksiin viittaava fraasi on lainattu Howlin' Wolf *Killing Floorista*:

”Squeeze me baby,
'till the juice runs down my leg
The way you squeeze my lemon,
Makes me fall right out of bed..”

¹¹ Diskurssi = Vuorovaikutuksesta sosiaalisten ryhmien välillä syntyvä ajattelutapojen, käsitysten ja olettamusten kokonaisuus, joka määrittää jonkin tietyn aiheen kielenkäytön ja merkityksellistämistavat (puhe- ja ajattelutavat). (Pyynönen 2013.)

Tässä sitruuna (lemon) edustaa miehen sukuelintä ja mehu (juice) siemennestettä. Led Zeppelinien repertuaariin kuuluu useampi miehen vapautta ja seksuaalisuutta ilmentävä fraasi, kuten *Black Country Womanissa* (1975):

"Hey, hey mama, what's the matter here..
 You didn't have to love me, mama, let me go
 You didn't have to leave me with that beer on my face..
 Why you treat me mean..
 But that's alright, I know your sister too.."

Kappale viestittää, kuinka nainen on suuttunut miehelle, kun tämä ei taivu naisen tahtoon. Kappale kertoo, kuinka nainen on muun muassa heittänyt kaljaa hänen kasvoilleen, mutta mies pian tasoittaa tilejä vihjaamalla, että hän saattaisi heilastella pian jo toisen "siskon" (sister) eli naisen kanssa.

1960-luvulla naisten laulamien kappaleiden sanomat menevät ristiin seuraavien esimerkkien perusteella. Seksuaalinen vapautuminen ei kuulunut ihan jokaisen naisartistin laulussa. Tammy Wynetten *Stand By Your Man* (1969) kertoo naisen asemasta, miten miehet sen halusivat nähdä:

"Sometimes it's hard to be a woman,
 giving all your love to just one man
 You'll have bad times
 He'll have good times
 Doin' things that you don't understand

Stand by your man,
 give him two arms to cling to..
 Keep giving all the love you can.."

Kertoja toteaa naisen elämän olevan toisinaan vaikeaa, sillä miestä täytyy kunnioittaa, odottaa kotiin ja tukea. Vaikka hän tekisi mitä, naisen täytyy aina tarjota hänelle rakkautta. Tämä viestittää naisen perinteisestä sukupuoliroolista ja asemasta kodissa ja avioliitossa sekä miehen vapaudesta.

On mielenkiintoista huomata, kuinka avoimesti seksistä laulettiin toisella puolella Atlantia vain vajaa kymmenen vuotta myöhemmin. Kate Bush laulaa naisen seksuaalisesta vapaudesta ja nautinnosta sekä yhden yön huumasta kappaleessaan *Feel It* (1978):

"After the party, you took me back to your parlour
 A little nervous laughter, locking the door
 My stockings fall on the floor, desperate for more...
 It could be love
 Or it could be just lust but it will be fun
 It will be wonderful.."

Janis Joplinin kappaleissa aiheina ovat rakkaus ja rakkaussuhteet, mutta ei pelkästään miehen tahtoon ja vapaudentarpeeseen alistuvasta näkökulmasta laulettuna. Joplin laataa kappaleessaan *Move Over* (1970) jahkaavalle ja sitoutumattomalle miehelle.

"You say that it's over baby..
 But still you hang around, now come on,
 Won't you move over
 You know that I need a man honey..
 And when I ask you to, you just tell me
 That maybe you can..

Make up your mind,
 Your playing me for a fool.."

Kappaleessa kehoitetaan miestä päättämään, mitä hän haluaa ja pyydetään olemaan pompottamatta. Nainen toteaa miehelle, että hänelläkin on tarpeensa ja että hän tarvitsee rakkautta ja luotettavaa kumppania. Lisäksi hän ilmaisee turhautumisensa miehen päättämättömyyteen. Tämä kuvastaa itsenäisen aikuisen naisen ajatuksia – hän rakastaa, mutta ei siedä mitä tahansa kohtelua.

Vuonna 1987 Mötley Crue julkaisi omien sanojensa mukaan kunnianosoituksen naisille. Kappale *Girls Girls Girls* kertoo naiskauneudesta ja naisten seksikkyydestä:

"You know, she did me
 And then she broke my heart

I'm such a good, good boy
 I just a need a new toy
 I tell you what, girl
 Dance for me
 I'll keep you over employed

Forgot the names, remember romance
 I've got the photos of Manage a Trois
 Musta broke those Frenchies' laws with those
 Girls girls girls.."

Kappaleen sanoitus on seksistinen ja kuvaa, miten naiset nähtiin miesten silmin rock-kulttuurissa. Kappaleen naishenkilö on viehättävä ja villi pitkine säärineen ja punaisine huulineen ja on seksuaalisesti dominoiva tai aggressiivinen. Tekstistä voisi päätellä, että mies viittaa siihen, kuinka nainen on myös vapaa ja on ikään kuin hierarkisesti miehen yläpuolella (*You know she did me and then she broke my heart..*). Mies kuitenkin mainitsee, että tarvitsee ”lelun”, eli jonkun jonka kanssa ei synny parisuhdetta ja näin alentaa naisen aseman ja kieltä romanttiset tunteet. Tässä on yksi esimerkillinen munarock-kappale.

Vastapainona miesten tekemille seksistisille lauluille ovat nk. vihaisten naisten laulut, kuten Alanis Morisetten *You Oughta Know* (1995). Vaikka vihaisten naisten lauluja tehtiin jo ennen tämän kappaleen syntymistä, tämä lienee yksi tunnetuin ja edellä mainitun termin hyvin määrittelevä kappale.

”Is she perverted like me
 Would she go down on you in a theater
 Does she speak eloquently
 And would she have your baby
 I'm sure she'd make a really excellent mother

And every time you speak her name
 Does she know how you told me you'd hold me until you die
 Till you die, well, you're still a live

Well I'm here to remind you
 Of the mess you left when you went away
 It's not fair to deny me..”

Kappaleessa kerrotaan siitä, kuinka parisuhde on päättynyt ja mies on jatkanut elämää, mutta jotain on jäänyt miehen ja naisen väliltä vielä selvittämättä. Nainen ”kantaa ristiä” eli salaisuutta, taakkaa tai, kuten tässä kohtaa, lupauksia, jonka mies on hänelle antanut ja pettänyt ja nyt nainen pitää miehen menettelyä epäoikeudenmukaisena. Hän ilkkuu miehen valintaa ja kysyy ”paraniko vaihtamalla”, saiko mies viisaamman, seksuaalisesti vapautuneemman ja vaimoksi soveltuvan kumppanin. Morisetten aggressio on käsin kosketeltavissa.

Munarockin muoto muuttui vuosien saatossa ja ainakin joidenkin miesten tekemien lyrikkoiden aihepiirit ja vihjailut vähentyivät tai loppuivat kokonaan. Yksi tämän ja viime vuosikymmenen suosituimpia yhtyeitä on Foo Fighters, jonka kappaleessa *Times Like These* (2003) pureudutaan aivan muihin asioihin kuin seksiin ja sukupuoleen:

"I'm a one-way motorway..
 I'm a new day rising
 I'm a brand new sky to hang stars upon tonight
 I'm a little divided
 Do I stay or run away and leave it all behind

It's times like these you learn to live again
 It's times like these you give and give again
 It's times like these you learn to love again
 It's times like these time and time again.."

Kappaleessa kuvataan elämää (motorway), uuden alkua (new day rising) ja toivoa (stars). Kappaleessa ollaan tienristeyksessä (divided), josta voisi kääntyä takaisin ja korjata mahdolliset virheensä tai jatkaa matkaa ja aloittaa uudestaan. Jos otetaan lyriikoiden määritelmäksi munarock tai teinipop, *Times Like These* olisi teinipopia. Rock on silti vuosien saatossa muuttunut ja "pop" määritelmänä (tyylilaji, jota sillä tarkoitetaan nykyään) ei enää päde 2000-luvun rock-genressä. Silti kappaleen runollisuus ja herkkyys kuvaavat teinipopin lyriikoiden tunnelmia ja aihepiirejä.

3.3 Ulkonäköön kohdistuvat odotukset

Naisiin kohdistuu huomattavasti tiukempaa arvostelua ja kriteereitä. Rock mielletään miesten maailmaksi: miehet määrittelevät sen sisällön ja millaiseen muottiin naiset asetetaan. Rockin sukupuolisen hierarkian mukaan jokaisen naisen yläpuolella on aina mies - oli nainen millä "tasolla" tahansa. Miesten hallitsemassa yhteiskunnassa miehet ja miesten tekemiset asetetaan normiksi ja kaikki tarkastellaan sen kautta: näin ollen myös naisten rooli ja odotukset rock-genressä värittävät miesten asettamien ehtojen ja kuvien mukaisesti. (Knuutila 1997, 25, 27.)

Jarna Knuutilan (1997) tutkimuksessa kerrotaan Stephen B. Grocen ja Margaret Cooperin (1990) amerikkalaisille rockmuusikkonaisille kohdistetusta haastattelusta. Yleisö odotti naisten pukeutuvan ja esiintyvän seksikkäästi, mikä johti siihen, etteivät he pitäneet naismuusikoita enää uskottavina. (Knuutila 1997, 93.) Elisa Korjus muistelee kuinka naisten viehätysvoimalla yritettiin lisätä menestystä. Hänen ollessa Maukka Perusjätjän kiertueella heidät yritettiin saada pukeutumaan sensuellisti ja muun muassa uhkailtiin potkuilla, jos näin ei tapahtuisi. (Aho & Taskinen 2003, 76.)

Naisilta odotetaan musiikillisesti enemmän, vaikka kuitenkin tyydytään vähempään, jos muut miesten asettamat kriteerit, kuten ulkonäkö ja seksikkyyys, täyttyvät (Frith & McRobbie 1990, 374, 377, 378). Mari Vesala muisteli, että hänen levyään ei julkaistu, sillä hän oli liian lihava naisartistiksi viihdealalle. Saman ulkonäköön kohdistuvan kriteerin koki aikoinaan myös Appe Vanajas. Painonpudotuksesta sai kuulla myös Raya, joka oli palkattu Dannyn kesäkiertueelle - naisten ulkonäköön kiinnitetään huomattavasti enemmän huomiota kuin miesten, oli genre mikä hyvänsä. (Aho & Taskinen 2003, 36, 63, 169.)

Ulkonäön keskeisyydestä kertoi myös Kimmo Miettisen idea pystyttää yhtye, jonka menestys rakentuisi sen jäsenten kauneuden ja sukupuolen varaan (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 339). Näin syntyi Belaboris, joka sai levytyssopimuksen Poko Recordsin kanssa pelkän promootiokuvansa perusteella (Aho & Taskinen 2003, 132). Naisten ulkonäön hyväksikäyttöön perustui myös osittain levymerkki Poko Recordsin alamerkin Femme Fatalen perustamisidea. On mielenkiintoista, että esimerkiksi Belaborisin, Pin Upsin ja Geisha -yhtyeiden ura ajoittui futurismin aikaan: tuolloin meikattiin huulet mustiksi ja näytettiin androgyyneiltä ja transvestiiteilta, jolloin naisten osallisuus rock-genressä ei ollutkaan enää niin poikkeuksellista. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998 341, 343.)

1990-luvun loppupuolella soolourallaankin menestynyt r'n'b -tähti Lauryn Hill jättäytyi viihdealalta taka-alalle musiikkiteollisuuden seksistisyyden takia. Hill ihmettelee, kuinka naiset leimataan helposti diivoiksi, jos he pitävät puoliaan tai ottavat omaa tilaansa ja ovat määrätietoisia. Hillin mukaan naisia kohdellaan ulkonäön ja turhamaisuuden ruumiillistumina eikä heidän musiikillisten ja älyllisten saavutusten ja ansioidensa mukaisesti. Hill menestyi vuonna 1998 ansaiten viisi Grammy-palkintoa. (Garofalo 2008, 440-441.)

3.4 Vihaiset nuoret naiset

Yhdysvalloissa vuonna 1969 perustettu Fanny oli ensimmäinen isolle levy-yhtiölle kiinnitetty naisyhtye. Vaikka Fannyn nimi aiheutti feministipiireissä sekaannusta, se toimi esimerkkinä muille tuleville naisyhtyeille: heidän esimerkkinsä osoitti muille muusikonaisille sähköisten soittimien käytön olevan mahdollista myös naisille. Vuonna 1972 Amerikassa muodostui feministisiä rock-yhtyeitä, kuten Chicago Women's Liberation Rock Band ja New Haven Liberation Rock Band. Joy Of Coocking oli ensimmäinen lupaava, ei-seksistinen rock-yhtye, joka perustettiin vuonna 1971. (Garofalo 2008, 252-254.)

Vuonna 1973 poliittisesti aktiivisia naisia alkoi järjestäytyä musiikinalalla ja näin syntyi feministinen folk-painotteinen vaihtoehtomusiikki ”women's music”. Cris Williamsin johdolla perustettiin women's music -yhtyeiden ja artistien yhtiö Olivia Records, jonka toinen julkaisema albumi *The Changer and the Changed* myi 250 000 kappaletta ja todisti, että naisten tekemälle rock musiikille oli tilausta. Olivia Recordsin ja women's musicin myötä muodostui naismuusikoista koostuva verkosto WILD ja vapaaehtoisryhmiä, jotka levittivät women's musicin sanomaa ja musiikkia. (Garofalo 2008, 254-255.)

Vuonna 1978 alettiin järjestää women's music -kiertueita yhdessä kansainvälisen tapahtumajärjestäjä Roadwalkin kanssa. Samaan aikaan oli syytä paljastaa, että women's music oli synonyymi lesbo-musiikille. 1980-luvulla selviytyäkseen Olivia Recordsin oli pakko luopua periaatteistaan pitää rosterissaan pelkästään naisia ja naisyhtyeitä. Women's music on toiminut esikuvana postpunk-feministeille, kuten Tracy Chapmanille ja Two Nice Girlsille. (Garofalo 2008, 255.)

Riot Grrrl -liike syntyi vaihtoehtomusiikin piireissä Yhdysvaltojen Washingtonissa. Liike syntyi vastustamaan rockin maskuliinisuutta ja miesvaltaisuutta: punk nähtiin erilaisena, tasa-arvoisena suuntauksena. Punk-rockin synnyn myötä 1970-luvun lopulla naisartistejä nousi kohisten julkisuuteen, mutta rock nähtiin edelleen miesten alueena 1980- ja 1990-luvuilla myös vaihtoehtomusiikin piireissä alkoi nousta esiin miesvaltaisuutta ja naisia alettiin syrjiä, väheksyä ja alistaa. Liikkeen juuret syntyivät 1990-luvulla Washingtonin Olympiassa ja Washington DC:ssä, kun asemaansa turhautuneet naiset alkoivat järjestäytyä: he kokoontuivat, perustivat yhtyeitä ja julkaisivat pienlehteä. (Yle 2015.)

Kathleen Hannan Bikini Kill -yhtye oli yksi tärkeimpiä liikkeen alulle panijoita. Yhtyeen fanilehteen kirjoitettiin manifesti, joka johti yhteiskunnalliseen ja taiteelliseen vallankumoukseen. Riot Grrrl -manifestissa korostettiin tyttöjen ja naisten yhteistyön voimaa, minkä avulla he mahdollistaisivat oman taiteensa ja verkostonsa luomisen. Riot Grrrl -liikkeen ideologia pohjautui punkiin ja politiikkaan. Soittotaidoilla ei ollut väliä ja se ei ollut muutenkaan pääosassa. Musiikki oli yksinkertaista ja vihaista ja sanoitukset käsittelivät vaikeitakin aiheita, kuten raiskauksia, perheväkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä. (Yle 2015.)

Riot Grrrl levisi myös Eurooppaan ja erityisesti Englannissa siitä tuli hyvin suosittu. Liike huomioitiin myös valtavirtamediassa, mutta vuonna 1992 julistettiin Hannan johdolla mediahiljaisuus, sillä lehdistö kirjoitti usein liikkeestä vääristelevään sävyyn ja keskittyi vain kuviteltuun miesvihaan ja naisten ulkonäköön. (Yle 2015.)

Vuodesta 1993 tuli liikkeen huippuvuosi, kun moni liikkeeseen lukeutunut yhtye julkaisi materiaaliaan. Kuitenkin 1990-luvun puolivälissä liike alkoi hiljalleen hajota sen yhtyeiden lopetettua toimintansa. Riot Grrrlin sanoma jäi kuitenkin elämään ja ilmeni myöhemmin myös kesymmissä versioissa, eli yhtyeissä ja artisteissa, kuten Spice Girls, Meredith Brooks, Fiona Apple ja Alanis Morissette. Liike inspiroi tyttöjä tekemään musiikkia itse ja antoi alkusysäyksen muun muassa Girls Rock Campille, tytöille ja transnuorille järjestetyille leirille, joka toimii Suomessakin nimellä Girls Rock Finland. Nykyään liikkeen ideologia kaikuu naisartistien asenteessa ja avoimissa feministisissä mielipiteissä, Slut Walk-liikkeessä ja Pussy Riot -ryhmän toiminnassa. (Yle 2015.)

Vihaisen nuoren naisen – tai feministin – leiman saivat sellaiset artistit ja yhtyeet, joiden lyriikoissa käsiteltiin naiseutta ja miesten negatiivisia puolia, esimerkiksi parisuhteessa. Miesten lyriikat sen sijaan ovat perinteisesti käsitelleet seksiä ja naisia; Miehet ovat viljejä ja vapaita, naiset vakaita ja passiivisia. Rock-kulttuuri on aina sisältänyt hieman sovinnaisen vivahteen sekä musiikillisesti että ulkomusiikillisesti. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 340-341.)

Vuoden 1996 naisten menestyminen (Amerikassa) synnytti vastareaktion, joka sai lehdistöltä nimen ”rage rock”. Siihen kuului rap-musiikkia ja rockia yhdistäviä miesyhtyeitä, kuten Limp Bizkit. (Garofalo 2008, 440.) Riot Grrrl -yhtyeiden keikoilla naisille järjestettiin esiintyvien yhtyeiden toivomuksesta nk. mosh-pit tilaa, jossa naiset saivat ilman väkivallan tai häirinnän pelkoa nauttia keikasta ja liikkua rajusti (Yle 2015). Vuoden 1999 Woodstockissa Limp Bizkitin keikan aikana mosh-pit äityi niin rajuksi, että moni loukaantui. Esiintyjät yrittivät rauhoitella yleisöä, mutta turhaan. Festivaalien aikana raiskattiin kuusi naista ja yksi juuri tämän kyseisen keikan aikana. (Garofalo 2008, 440-441.)

Rage rock yhtyeisiin lukeutuva Rage Against The Machine sen sijaan valisti yleisöään ja puolusti naisia. Se on kritisoinut muun muassa rap-artistien lyriikoita liian seksistisinä. Siinä missä vuoden 1969 Woodstockin alastomuus oli luonnollinen ja kaunis asia, vuoden 1999 Woodstockissa se oli seksistinen ja naisia häiriköivä ohjelmanumero, jossa miehet huutelivat naisille ja painostivat riisuutumaan. (Garofalo 2008, 440.)

3.5 Naisartisteihin kohdistuvat odotukset

Tässä luvussa avaan muun muassa kyselyyni vastanneiden naislaulajien kokemuksia ja kritiikkiä, joka kohdistui heihin rock-laulajina. Kyselyyni yleisön asenteista vastaajat kertoivat kokemustensa ja vastaanoton olleen pääosin positiivisia. Joskus ”tytöille” oli naureskeltu, mutta kukaan ei kokenut kovin suuria asenneongelmia yleisön puolelta.

Useimmiten naisten ilmaisua säröisellä ja voimakkaalla äänellä oli vain ihailtu - toisinaan ihmetelty. Yllätyksellisyyteen vaikuttivat muun muassa mielikuvat ”kiltistä tytöstä”, josta yhtäkkiä kuoriutuu rockia laulava vahva tulkitsija. Eräs laulaja pohti huonojen asenteiden johtuvan siitä, että säröllä laulamista ei oikein ymmärretä ja rajoja vedetään yllättäviin esteettisiin seikkoihin.

Laulajat pohtivat myös ”äijämäisyyden” vaikutusta asiaan: muutamasta vastaajasta tuntui, että he ovat ansainneet kunnioitusta olemalla ”yksi pojista” omalla käyttäytymisellään. Bruun, Lindfors, Luoto ja Salo (1998) kuvailevat suomirockia käsittelevässä kirjassaan, kuinka perinteisen naisellisuuden vastaisesti käyttäytyvä nainen ansaitsi miesten silmissä kunnioitusta; naiset, kuten Heinäsirkka ja Lepakko, käyttivät alkoholia yhtä paljon kuin miehet, olivat kovaäänisiä ja ”ronskeja” sekä olivat valmiita kokeilemaan vaarallisiakin toimintoja. (Bruun, Lindfors, Luoto & Salo 1998, 340.) Grace Slick, Maggie Bell ja Christine McVie ansaitsivat myös asemansa haastamalla naisiin kohdistuvia odotuksia. Ilman kipua, turhautumista ja ongelmia tämä ei onnistunut kuin Janis Joplinilta – vaikka rockelämä koituikin hänelle kohtaloksi. (Frith & McRobbie 1990, 377.)

Eräs laulaja myönsi itse, ettei pidä naisia yhtä uskottavina rock- ja metalli-musiikin esittäjinä kuin miehiä. Hän ei osannut selittää, miksi tuntuu, että nainen on tässä kohtaa huonompi kuin mies vaikka kuitenkin arvosti naisartisteja, jotka esimerkiksi käyttävät ääntään rankasti ja omaavat asennetta. Laulaja piti esikuvinaan 1980-luvun heavyrock -yhtyeiden laulajia ja hard rock-laulajia, jotka ovat kaikki miespuolisia – ja osan heistä voisi kategorisoida ”munarockin” edustajiksi.

Maija-Kaisa Myllymäki (2007) toteaa naismuusikkokuvia käsittelevässä pro gradussaan seuraavasti:

“Naisartistit otetaan rockdiskurssissa vastaan positiivisesti, valtaosaltaan levyarviot ovat kehuja ja hyvin myönteisiä. -- Silti pinnan alla kytee: kenties tarkastikin kätkeyty ja piilotettu hierarkkinen arvojärjestys asettaa miehet ja naiset eri asemiin,

eri kasteihin, eri genreihin¹². Tämä tulee esiin erityisen selkeästi silloin, kun levy-arvioissa tehdään vertauksia: nais- ja miesmuusikoita verrataan hyvin harvoin keskenään”.

Musta Maija Bandissa ja Tavaramarkkinat yhtyeessä soittanut Johanna Bergman ei uskonut, että ainoastaan miesten johtamien levy-yhtiöiden vielä 1970-luvun lopullakaan ymmärtävän naisten tekemää rockia, vaikka sille oli selvä markkinarako jo tuolloin (Aho & Taskinen 2003, 87). Vaikka Britanniassa punk-ilmio toi alalle naisia, Suomessa naisia ei vielä huolittu rock-genreen (Bruun, Luoto & Salo 1998, 339). Tavaramarkkinoiden keulahahmo Liisa Akimoff muistelee yhtyeensä saamaa kohtelua samoin. Vastaanotto oli ristiriitainen ja vihamielistä kohtelua sai niin rock-lehdistöltä kuin kollegoiltaan. (Aho, Taskinen 2003, 87, 107.) Liisa Akimoff kertoo:

"Meillä oli kuvitelma, että rockmaailma on jotenkin tasa-arvoinen ja siinä pyritään vapauteen. Että sitä säätelee erilaiset lait kuin yhteiskuntaa muutoin ja ihmiset voivat olla freundejä keskenään. Yllätys oli, kun ns. 'hyvä meininki' liittyikin vain tiettyyn sukupuoleen ja rock oli yhtä sovinnainen tai jopa sovinnaisempi kuin muut yhteiskunnan osa-alueet".

Heli Nevakare (Helen West Band) kuvailee miesten asenteita naismuusikkoa kohtaan arvosteleviksi. Naiset joutuivat usein todistamaan taidoillaan ansaitsevansa paikkansa lavalla. Miehillä sen koettiin olevan helpompaa ja kaiken tapahtuvan "hyvä veli" -menetelmällä. (Aho & Taskinen 2003, 79.)

¹² Knuutilan tutkimuksessa tarkastellaan nais-etuliitteen merkitystä taiteen arvoon. Yhtyeistä, joissa on tyttöjä, käytetään nimitystä 'tyttöbändi', mutta yhtyeet, joissa on pelkkiä poikia tai sekä tyttöjä että poikia, käytetään nimitystä 'bändi'. Knuutilan tutkimuksessa mukana olleet tytöt kokivat 'tyttöbändi' -ilmaisun ala-arvoisena ja epämiellyttävänä. Myös muut naispuoliset säveltäjät ja musiikintekijät olivat kohdanneet ennakkoluuloja ja väheksyntää sukupuolensa takia. (Knuutila 1997, 107-108.)

4 Laulajan selviytymispaketti

Edellisessä osiossa esiteltiin rock-genren ilmiöitä, joista vahvana teemana nousivat esiin seksismi ja sukupuolirooleihin kohdistuvat odotukset. Tähän osioon olen koonnut (rock-)laulajan työn kannalta keskeisiä asioita, jotka tulevat tarpeelliseksi uran rakennuksessa ja auttavat toimintakyvyn säilyttämisessä ja (toivottavasti) itsenäisen laulajan uralla etenemisessä. Selviytymispaketti sisältää ammattilaisten ajatuksia artistiudesta ja esiintymisestä, apua markkinointiin, hengitys- ja ääniharjoituksia sekä harjoituksia esiintymisjännitykseen.

4.1 Taustaa selviytymispaketille

Olen tehnyt vuonna 2014 152 keikkaa eli aikalailla puolet koko vuodesta olen viettänyt lavalla. Jotta pystyy tekemään 152 keikkaa milloin missäkin tilassa, on oltava oikeat välineet. Laulaminen ja varsinkin rockin laulaminen on raskasta työtä. Jos esiintyjä liikkuu paljon, syke on todennäköisesti korkealla koko keikan ajan. Jotta toimintakyky, tehokkuus ja mielekkyys säilyvät, tulee omasta instrumentistaan pitää huolta. Minulla on paljon omia rutiineja, joita ylläpidän keikkaillessani. Sen lisäksi kaikkien projektien tehokas pyörittäminen vaatii sisukkuutta ja jaksamista - sekä aivot, jotka jaksavat toimia. Aivot toimivat parhaiten liikunnalla, unella ja luovalla työllä.

Vuonna 2009 työterveyslaitos teetti tutkimuksen eri ammattien harjoittamisen fyysisistä vaikutuksista ihmiskehoon. Tutkimuksessa oli mukana muun muassa Apulanta yhtyeen rumpali Sipe Santapukki ja laulaja-kitaristi Toni Wirtanen. Tutkimuksessa todettiin rockin esittämisen olevan verrannollista raskaaseen ruumiilliseen työhön, kuten halon hakkuuseen, kilpasulkapalloiluun tai nyrkkeilyäkin hakkaamiseen. Wirtasen syke nousi keikalla korkeimmillaan 175 bpm ja koko keikan ajan sydän löi 70% maksimisykkeestä. (Huuskonen 2009). Jotta toimintakyky säilyy rankoista keikkaputkista huolimatta, laulajan on pidettävä itsestään huolta fyysisesti ja henkisesti.

Menestyksen avaimet eivät ole vain taidoissa ja tekniikassa kiinni – tarvitaan oikea ajoitus ja paljon töitä. Oma yhtyeeni julkaisi esikoislevynsä helmikuussa 2015. Vaikka levyimme julkaisi pieni levy-yhtiö, on minun silti täytyntä tehdä itse promotiotyötä yhtyeellemme, järjestää keikkoja ja niin edelleen. Tämän osion tarkoitus on helpottaa ammattilaisia ja/tai ammattiin opiskelevia toimimaan kentällä tehokkaasti – genrestä huolimatta.

Vaikka työ painottuu rock-lauluun ja rock-laulajiin, ovat jotkut asiat, kuten esiintyminen ja markkinointi ovat yleispäteviä musiikinalalla.

4.2 Esipuhe hengitys- ja lauluharjoituksiin

Tähän lukuun olen koonnut tekniikoita, joilla rock-laulua voi lähestyä. Mitä tahansa metodia ja tekniikkaa harjoitellessa on hyvä muistaa, että laulamisen pitää aina tuntua mukavalta. Jos jokin harjoitus sattuu tai ei onnistu, se tehdään todennäköisesti väärällä tavalla. Seuraavassa kappaleessa esiteltyjen metodien internet-sivuilta löytyy tietoa sertifioiduista opettajista, joilta saa apua opetteluun.

Complete Vocal Techniquen (myöhemmin CVT) filosofia on, että kaikki voivat oppia laulamaan. Cathrine Sadolin kehitti laulutekniikan, joka koostuu perusasetusten (tuki, twang ja leuan asento) lisäksi neljästä eri moodista (neutral, curbing, overdrive ja edge), äänen väreistä (tummasta vaaleaan) ja kymmenestä tehosteesta. Näistä moodeista rock-laulussa voisi soveltaa curbingia, edgeä ja overdrivea. (Sadolin 2009, 16-17.)

Curbingia on *puolimetallinen moodi*. Se on hieman pidättyvä ja muistuttaa valittamista, marinaa ja vaikertamista. Curbingia käytetään lähes koko äänialan mitalta. Curbingia käyttävät muun muassa Christina Aguilera, Robert Plant, Mariah Carey ja Sheryl Crow. Overdrive on *täysmetallinen moodi* enemmän huutamista muistuttava moodi. Se on hyvin "metallisen" kuuloinen ja sitä käytetään ala- ja keskirekisterissä. CVT rajoittaa sen käytön ylärajan naisilla D2/Eb2:een ja miehillä C2:een. Overdrivea käyttävät muun muassa Cher, David Coverdale, Ronnie James Dio, Celine Dion, Freddie Mercury ja Gladys Knight. Edgessä (aiemmin CVT-kirjoissa belting) ääni kuulostaa terävältä, metalliselta ja kirkuvalta. Edge on myös *täysmetallinen moodi*. Siinä on kurkunpään eteisessä muodostettua twangiä ja äänen voimakkuus on lähes aina suuri. Edgea käyttävät Anastacia, Chris Cornell, Marie Fredriksson, Janis Joplin, Mick Jagger, Freddie Mercury, Tina Turner ja Steven Tyler. (Sadolin 2009, 16-17, 52.)

Ääntä väritetään ääntöväylän asennoilla, kuten nenäportin, pehmeän kitalaen, kielen, suun muodolla ja kurkunpään asennolla, jolloin CVT:ssa puhutaan laadultaan tummasta tai vaaleasta äänen väristä. Lisäksi CVT opettaa tehosteita, kuten säröä (distortion), narahduksia (creak ja creaking), örinää (growl), urinaa (grunt), kirkaisuja (screams), jotka

niin ikään sopivat rock-lauluun. (Sadolin 2009, 18.) CVT:n metodeja ei tekijänoikeudellisista syistä voi avata tämän enempää. Jos lukija haluaa tietää enemmän ja oppia lisää tästä tekniikasta, suosittelen hakeutumaan sertifioidun CVT-opettajan laulutunneille.

Estill Voice Trainingin on Jo Estillin kehittämä laulumetodi. Estill Voice Trainingissä on kuusi äänen kvaliteettia (Engl. Six voice qualities) puhe (speech), falsetti/ohenne (falsetto), nyyhkytys (sob/cry), twang (nazalised/oral twang), ooppera (opera) ja belttaus/rengasruston tiltaus (belting). Estill Voice metodissa ei opeteta säröä ja muita efektejä, tosin kuin CVT:ssa, mutta Estill Voice Trainingissä on kuitenkin tekniikoita, kuten belttaus ja twang, joita rock-laulussa voi hyödyntää, laulajan omasta estetiikasta riippuen. Estill Voice metodi on estetiikasta vapaata ja painottaa, että kaikkia näitä kvaliteetteja voidaan käyttää niin kauan kuin terveellistä äänenkäyttöä ei uhata. Estill Voice Training -kurseja järjestetään vuosittain Suomessa ja apua voi kysyä myös sertifikoituilta opettajilta. (Estill 2010, 1.)

Harjoitus ja lämmittelyrutiineista on hyvä pitää kiinni erityisesti silloin, kun tekee paljon keikkaa ja/tai raskasta keikkaa. Olen listannut muutamia täsmäharjoituksia, joilla saat valmistettua kehoasi toimimaan ja nostaa energia- ja aktiivisuustasoa. Painotan, että mikään harjoitus ei saa tuntua epä mukavalta - se voi olla merkki siitä, että teet jotain väärin. Laulun opiskeluun on hyvä hakea tukea pätevältä laulunopettajalta. Näitä harjoituksia voi hyödyntää itseopiskelun välineenä erityisesti silloin, kun tietää mitä kehossa tapahtuu.

4.2.1 Harjoituksia hengityksen ja tuen säätelyyn

Liian usein hengästyessäni alan puskemaan kehosta lisää voimaa, jolloin mm. pinnalliset vatsalihakseni jännittyvät kivikoviksi. Tämä aiheuttaa ilmanpaineen puskua ja pinnistystä, eli "tukosta" kurkunpään. Tuetussa hengityksen säätelyssä on "korsetti" eli keskivartalon kevyt tuki, jolloin saat hengitettyä rennosti ja kehosi on aktiivinen. Koen saaneeni Pilates-metodista hyvän työkalun hengittämiseen yhdessä muiden tekniikoiden kanssa, joita esittelen seuraavissa luvuissa.

Kaikki alkaa hyvästä ryhdistä, jossa on mukava olla ja jossa lihakset eivät ole jännittyneet. Jalkapohjien kolme pistettä, varpaat, päkiä ja kantapää ovat tasaisesti vasten lattiaa. Polvet eivät ole liian ojentuneet taakse (lukossa) eivätkä liian edessä

(jännitätkö etureisiä?). Käänä lantio niin, että istuinluut osoittavat suoraan alas (häntä alas). Hartialinjan saat suoraksi laittamalla kädet sivuille (kämmenselät kohti kattoa) ja pyöräyttämällä ne ympäri ilmassa (kämmenselät kohti lattiaa) ja laskemalla kädet sitten vartalon viereen. "Pitkä niska" tarkoittaa sitä, ettei leukasi ole liian ylhäällä tai edessä, mutta ei liian takanakaan. Voit suoristaa itseäni vielä "ottamalla" takaraivon kohdalta itseäsi kiinni ja vetämällä itseäsi narusta ylöspäin.

"Tuki" on hengityksen säätelyä, jatkuvaa liikettä kehon lihaksissa, jotka osallistuvat hengittämiseen: tuen eli hengityksen säätelyyn osallistuvat pallea, kylkivälilihakset, suorot-, vinot- ja poikittaiset vatsalihakset, nelikulmainen lannelihas ja leveät selkähakset (Aalto & Parviainen 1990, 103-105, 108). Seuraavalla harjoituksella saat tuntumaa hengityksen säätelyyn.

Kun lantio on oikeassa asennossa, vatsalihaksissa on pieni jännite, mutta vatsa on silti rento. Sihistä sss-äänteellä keuhkot tyhjiksi, ajattele, että napa menee kohti selkärankaa. Kun olet hengittänyt ulos, "avaa" itsesi, rentouta kehosi (älä pudota ryhtiä), jolloin kehoon virtaa ilmaa kuin itsestään. Älä siis vedä henkeä, anna kehon imaista happi itseensä. Itse käytän harjoitukseen lisäksi käsiä: sisäänhengityksellä kädet nousevat sivukautta ylös, uloshengityksellä kämmenet menevät yhteen ja laskeutuvat kehon keskilinjaa pitkin kasvojen edestä alas rintakehän korkeudelle. Sisäänhengityksellä "avaat verhot", eli kädet menevät omille sivuilleen ja uloshengityksellä kädet laskeutuvat alas kehon viereen.

Tähän voi lisätä myös rullauksia alas, jolloin rullaat kehosi kohti lattiaa laittamalla leuan rintaan ja sukeltamalla läheltä kehoa kohti lattiaa ja siirtymällä esim. lankku-asentoon. "Lankutuksessa" aktivoit verenkiertoa mm. äänihuuliin ja syviin vatsalihaksiin. Lankussa ollaan kahden hengityksen ajan, minkä jälkeen uloshengityksellä liikutaan takaisin kohti pystyasentoa.

Kehoa saa lämpimäksi pienellä jumpalla, ravistelulla ("hännän" heilutusta), kevyellä hypelyllä, ilmanyrkkeilyllä ja niin edelleen. Tärkeintä on lämmittää kehoa ja lihaksia, jotta vältetään revähdyksiltä. Lisäksi voit aktivoida tukilihaksia yksitellen.

Luettele napakasti ja rytmikkäästi, suhteellisen pienellä ilmanpaineella konsonantteja r-p-ts-k-s / ss-ss-ss /shh-shh-shh/ ft-ft-ft. Jos asetat kätesi vyötäröllesi, huomaat, kuinka keskivartalon tukilihakset aktivoituvat. Kokeile luetella konsonantteja eri nopeuksilla.

Aktivoi kylkesi asettamalla kädet nyrkissä kylkiäsi vasten (käsien asento muistuttaa "kanan siipiä"). Ajattele kylkiäsi. Liikuta kylkiäsi jännittämällä kevyesti kylkivälilihaksiasi ja palauttamalla/rentoutumalla. Nyt voit tehdä edellä mainitun sihistys-harjoituksen ja lisätä kylkien aktiivisen keuhkojen tyhjentyä vastustavan tonuksen.

4.2.2 Harjoituksia eri laulutekniikoihin

Harjoitus 1: Twang

Twang'issa ääntöväylää lyhennetään kurkunpään eteisestä, jolloin kannurustot siirtyvät lähemmäksi kurkunkannen alaosaa ja äänihuulten välistä virtaa vähemmän ilmaa. Ääni on voimakas ilman, että ilmanpainetta kasvatetaan (Sadolin 2009, 20).

Matki noidan naurua, pienen lapsen itkua ja ankan ääntelyä. Laula jokin kappale, käyttäen jotain edellä mainittua mielikuvaa. Näillä mielikuvilla ja nenäportin raon suuruudella saadaan aikaiseksi erilaisia äänenvärejä: nenäportin aukinaisuus vaikuttaa, kuinka nasaali ääni on.

Avaa ja sulje nenäporttiasi. Nyt lisää twang (valitse jokin mielikuva) ja laula laulu, niin että nenäporttisi on 1) auki, 2) hieman kiinni, 3) täysin kiinni. Kun nojaat päätäsi taaksepäin, nenäporttisi sulkeutuu.

Harjoitus 2: Äänihuulisulku/narina:

Kannurustolihas sulkee ääniraon lähentämällä äänihuulisäikeitä, jotka ovat kiinni kannurustoissa (Aalto & Parviainen 1990, 120). "Äänihuulien poksuttelulla" saadaan harjoiteltua äänihuulisulku äänihuulien koko pituudelta. Tämä harjoitus toimii erityisen hyvin silloin, kun on vuotoinen ja väsynyt ääni. Hiljalleen harjoittelun myötä äänihuuliin tulee kontaktipintaa ja kannurustoja lähentävät lihakset vahvistuvat. Napsahduksia ei tarvitse erikseen tehdä ennen jokaista vokaaliäännettä, kun saat oikean "tuntuman" lihasmuistiisi.

Tätä voidaan harjoitella matkimalla ensin oven narinaa. Kuulet, kuinka ääni on *poksuvaa*. Yritä saada eroteltua napsahdukset ja tuotettua vain yhden napsahduksen kerrallaan. Napsahduksen jälkeen laula jokin ääni (esim. jokin vokaali valitsemaltasi korkeudelta). *Huomioi, ettei sinulla ole liikaa ilmamassaa äänihuuliasi vasten (vrt. ponnistus).*

Harjoittele ensin vokaaleilla ja sitten konsonanttialkuisilla sanoilla. Kuunteluesimerkkinä voit käyttää Celine Dionin versiota kappaleesta *Alone*.

Harjoitus 3: Kurkunpään liikuttaminen

Kurkunpään liike vaikuttaa äänenväriin ja joissakin tekniikoissa on välttämätöntä, että kurkunpää on korkealla. Kurkunpään liikkeitä ja asentoja (ulospäin) ilmentää kilpirusto. Jos kurkunpään jumppaaminen ei ole tuttua, aseta ensin sormet kevyesti kilpirustosi (aattamin omena) päälle ja tee harjoitus.

Kurkunpään nostoa ja laskua voi harjoitella äänen liu'uttamisella ääripäiden välillä. Voit myös harjoitella sitä matkimalla ensin mörköä, joka sanoo matalalla ja kumisevalla äänellä "böö" ja pientä hiirtä, joka vastaa siihen korkealla äänellä (ei kirkuen) "iik". Harjoitukseen voi yhdistää asteikko-harjoituksia - "böö" menee ylöspäin ja "iik" tulee alaspäin.

Kurkunpään liikkeitä voit harjoitella myös sanomalla ”moi” tai luettelemalla numeroita 1-5 niin, että ensin kurkunpää on normaalissa keskiasennossa (1), sitten alhaalla (2), sitten normaalissa keskiasennossa (3), sitten ylhäällä (4), kunnes palaa takaisin normaaliin keskiasentoon (5).

Harjoitus 4: Belttaus

Belttauksessa ei ole kyse siitä että ilman painetta on paljon – päinvastoin. Suuri ilmassa tässäkin tapauksessa voi vain pilata toiminnon. Belttauksessa kurkunpää on korkealla, joten on hyvä harjoitella/tiedostaa, miten kurkunpää liikkuu (vrt. harjoitus vokaali-
liukuja ylhäältä alas).

Kuvittele, että yllätyt ja hihkaise innosta ”jei” tai ”ei”. Ilmaa on vain vähän. Aloita hyvältä keskirekisterin ylimmistä äänistä ja jatka harjoittelua nostamalla äänenkorkeutta asteittain.

Nojaa päällä kevyesti taaksepäin (ajattele, että joku vetää sinua niskanutturasta). Samalla voi nojata koko kropallasi hieman taaksepäin ja aktivoida selkälihaksesi ajattelemalla, että puristat appelsiineja kainaloittesi alla. Pidä tämä tuki kropassa koko fraasin ajan.

Harjoitus 5: Artikulaatio ja vokaalien muuntelu

Tekstin tarkka artikulointi on ennen kaikkea kuulijalle mielekäästä, mutta luo myös rytmiä. Artikulaatio tuo lisää energiaa ja voimaa lauluun ilman äänenpaineen lisäystä. Jotta laulaminen korkealta helpottuisi, vokaaleja voi koettaa peitellä ja muutella.

O-vokaalia voi korkeissa äänissä laulaa a:n suuntaan (esim englanniksi sana ”Home” lauletaan ”Haam” tai ”Alone” lausutaan ”Alaun”). Älä säikähdä, että laulusi kuulostaa omituiselta. Kyse on pienestä muutoksesta, joka tuntuu itsestä isolta. O-vokaalia voi myös muuntaa ö:hön (esim. Alone lausutaan ”Alöön”, vrt. Englannin kielen sana ”so” lausunnan apuna).

Harjoitus 6: Särö

Laulajan omasta estetiikasta riippuu, kuinka paljon ja mitä tehosteita (vibrato, murina, särö jne.) hän haluaa käyttää. Moni rock-laulaja käyttää ilmaisussaan säröä ja murinoita/murahteluja.

Särössä taskuhuulet tulevat äänihuulten päälle. Kuvittele, että nostat jotain painavaa (pinnistät). Kuvittele, että kurkussasi on vain vähän tilaa, kielenkanta lähenee nielun takaosaa ja kurkunpää on korkealla. Tästä voi tulla mieleen Cremlings -elokuvien hirviö-hahmojen äänen matkiminen, mutta tämä on ääripää. Voit vähentää sitä oman estetiikkasi mukaan.

Korkeissa huudoissa pidä kieli leveänä ja lähellä takahampaista ja ylähampaat näkyvillä. Muista, että ilmanpainetta ei tarvitse käyttää kovien äänenpaineiden tuottamiseen. Ilma on olennainen asia, mutta ilmanpaineen määrän ja äänen voimakkuuden ei tarvitse ajatella olevan toisistaan riippuvaisia.

4.3 Äänihäiriöt ja äänenhuolto

Kun vuoden 2013 keväällä ääneni oli väsynyt eikä toiminut mielestäni kunnolla, hakeuduin kurkkulääkärille, joka totesi äänihuuleni olleen rasittuneet ja turvonneet. Sen lisäksi hän näki pienet kyhmyjen alut. Tilanne ei ollut niin vakava, että olisin tarvinnut pitkäaikaista lepoa äänelleni, joten jatkoin keikkojen tekemistä. Keikkoja alkoi tulla enenevässä määrin ja kesän lopulla puheääneni oli karhea ja rasittunut. Lääkäri totesi minun sairastavan sekä kilpirauhasen tulehdusta ja refluksia ja kertoi, että ääneni kaipaisi nyt lepoa ainakin kaksi viikkoa.

Äänen menettäminen on suurin pelkoni - silloin en voisi tehdä työtäni, johon minulla on suuri intohimo. Otin terveydelliset asiat tosissani ja aloin hoitamaan itseäni. Ensimmäiseksi kilpirauhasen tulehdus oli saatava kuntoon lääkityksellä ja tehostin sen vaikutusta vielä ruokavaliolla. Refluksiin sain myös lääkkeitä, mutta uskoin tässäkin enemmän säängyssä käytettävän refluksikiilan, positiivisen ajattelun ja oikeanlaisen ruokavalion voimaan. Oloni alkoi pikku hiljaa parantua ja äänilepo auttoi ensiapuna. Palasin keikoille, mutta työmäärä vaan lisääntyi.

Tietty alue äänessäni (c2:sta ylöspäin) oli silti hankala saada syttymään kauniisti ja heleästi, toisin sanoen, pää- ja ohennerekisterin käyttö tuotti hankaluuksia. Sain korkeat äänet syttymään vasta, kun lisäsin painetta ja belttasin. Ääni väsyi ja palautui hitaasti keikkaa seuraavana päivänä. Äänessä oli paljon vuotoisuutta ja hälyääniä.

Keväällä 2014 oli aika tavata foniatri. Foniatri tutki minut ja sanoi laulutekniikkani olevan kunnossa. Äänihuulissa olevia kyhmyjä hän ei edelleenkään pitänyt mahdottomina - kyhmyt menivät lomittain, jolloin äänihuulisulku onnistui. Koska foniatri ei ollut kovin huolissaan kyhmyistä ja suositteli seuraamaan tilannetta ja pitämään pidemmän keikkatauon jossain välissä, ajattelin ottaa selvää, kuinka voin silti tehdä työtäni ja hiljalleen toipua rasituksesta, vaikka ääneni ei toimikaan niin hyvin, kun se on tämän 30 vuotta toiminut.

Löysin "keikka-apua" laulutekniikkaani Estill Voice Trainingissä käytetyistä tekniikoista sekä yleisesti laulunopettajani kanssa harjoitelluista "poksusta", joilla harjoitellaan kannurustojen lähentämistä eli äänihuulisulkuun. (kts. harjoitukset) Tästä oli hyötyä, sillä kun ääni on vuotoisa, se tarkoittaa, että äänihuulet eivät sulkeudu kunnolla, jolloin ääni ei myöskään soi kunnolla. Kuten mainitsin, kyhmyni painuivat kasaan, kun lisäsin ilmanpainetta, mikä ei pidemmän päälle ole hyväksi. Siksi oli järkevää alkaa harjoitella toisenlaista lähestymistapaa äänentuotolle, jottei instrumenttini hajoa lopullisesti.

4.3.1 Äänihäiriöt

Foniatrian erikoislääkäri Juha Vintturin mukaan laulajien äänihäiriö on tila, jossa äänen toimivuus ei vastaa tarpeita. Äänihäiriöt liittyvät yleensä rasitukseen, jolloin kovan työn seurauksena äänihuulten limakalvo on turvonnut tai laululihakset ovat yllirasittuneet. Usein rasitus saadaan hoidettua levolla – laulamista vältetään ja puhutaan rauhallisella äänellä vain välttämättömät asiat. Silloin äänihuuliturvotukset usein laskevat itsekseen. (Vintturi 2015.)

Polyypit syntyvät yleensä poikkeuksellisen kovan äänenkäytön seurauksena esimerkiksi flunssaisena. Äänihuulipolyyppekin saattaa kyhmyyn tavoin poistua, mutta ei aina: ne saattavat vaatia kirurgisen poiston. hyvin huonosti. Ääniongelmien aiheuttaja voi olla myös äänihuulikysta, jonka poistoon kirurginen toimenpide on ainoa vaihtoehto. (Vintturi 2015; Foniatri 2015.)

Toisinaan kurkunpään, äänihuulten takaosaan tai kannurustoihin saattaa kehittyä granuloma, eli muutaman millimetrin kokoinen vaalea nystyrä, joka on limakalvovauriosta johtuva tulehdusreaktio. Tällainen voi aiheutua esimerkiksi kurkkuun asti nousevista mahanesteistä (refluksitauti), jatkuvasta voimakkaasta ja ponnisteisesta äänenkäytöstä (kannurustojen hakkaava liike toisiaan vasten) tai intubaatiosta. Jos aiheuttajana on vääränlainen äänenkäyttökäytännöksi, pyritään opettelemaan taloudellisempi äänenkäyttötapa. Refluksitautia hoidetaan happolääkkeillä ja ruokavaliolla. Granuloma ei yleensä vaikuta ääneen. (Foniatri 2015.)

4.3.2 Äänenhuolto ja jaksaminen

Ensimmäinen askel äänenhuoltoon on lepo, toinen askel vesi, kolmas askel kosteus ja suola, neljäs askel liikunta, viides askel hengitys(tekniikka), kuudes askel hiljaisuus, seitsemäs askel harjoittelu ja lämmittely, kahdeksas askel rentoutus ja hieronta. Äänenhuoltoon on vinkkejä yhtä monta kuin on laulajakin. Itse pidän huolta äänestäni ja hapenotokyvystäni liikunnalla, höyryhengityksellä, unella, resonanssiputken avulla sekä hiljaisuudella.

Olen tehnyt viimeisen puolentoista vuoden aikana paljon keikkoja risteilyaluksilla. Laiva-keikoille lähteminen saattaa vaatia aikaisen herätyksen ja matkustamisen satamaan. Lisäksi laivan kuiva sisäilma ja vähäinen ulkoilu vaikuttavat ääneen. Siksi on erittäin tärkeää saada nukuttua, ottaa ilmastokostutin mukaan, ulkoilla mahdollisuuksien mukaan ja hengittää vesipiipulla kuumaa vettä, johon on lisätty merisuolaa. Tämä tekee hyvää keuhkoille, mutta myös äänihuulitasolla limakalvoille.

Jotkut laulajat kärsivät myös liiasta limaisuudesta äänihuulissa, jolloin he rykivät ja yskivät sitä pois. Toiset kokevat sen auttavan ettei ennen keikkaa syö limaisuutta lisääviä tuotteita, kuten maitotuotteita. Jos en ole voinut juoda kahvia ennen esitystä, mutta haluan juoda lämmintä, juon kuumaa vettä, jossa on paljon hunajaa ja sitruunamehua puristettuna. Tämä on mielestäni kirkastuttanut ääntäni eikä aiheuta limaisuutta. Ylipäätään äänihuulet ja keho tarvitsevat vettä, jolloin lavalle ja lavan taakse on hyvä hankkia paljon vettä. Myös foniatrian erikoislääkäri Juha Vintturi (2015) neuvoo laulajia juomaan paljon vettä ja hengittämään höyryä. Näin äänihuulten limakalvo pysyy notkeampana. Kuten kaikki lihakset, laululihakset ja äänihuulet tarvitsevat lepoa. Äänihuulten limakalvo turpoaa, jos äänihuulivärähtelyä on päivittäin kovin paljon. (Vintturi 2015.)

Monesti laulajat tarvitsevat myös ulkoista hierontaa, kuten voice massagea leukojen, selän, kielen, niskan ja rintakehän jumiustiloihin. Edellisen kerran, kun ääneni ei toiminut kunnolla, sain apua *voice massagesta*. Silloin jatkuva kuntosalilla käynti ja tiukka keikkatahti olivat jumiuttaneet lihakseni ja käytin lihaksiani siis väärin. Eräs Voice Well -hoitaja antoi minulle vinkin, että keikan jälkeen kannattaa palauttaa kurkunpää rennoksi tekemällä äänellisiä liukuja ylhäältä alas esim. mm-äänteellä ja huulitäryä (brr). Raskaan keikan jälkeen on myös erittäin tärkeää olla hiljaa hetki, eikä esimerkiksi lähteä ihmisjoukkoon puhumaan kovaa. Keikan jälkeen voi äänihuulia rentouttaa myös resonaattoriputkella.

Äänihuulet, kuten mitkä tahansa lihakset kaipaavat joskus venyttelyä ja rentoutusta. Tässä erinomaisena apuna toimii mm. resonaattoriputki. Resonaattoriputkella tai ihan tavallisella pillillä voi myös harjoitella hengitystä ja oikeanlaisen ilmanpaineen tuottoa.

Resonaattoriputki asetetaan vedellä täytettyyn lasiin, niin että putki on muutaman sentin syvyydessä veden pinnasta (katso, ettei pääsi ole väärässä asennossa, tarkoitus on, että asento on mahdollisimman rento ja normaali). Puhalla putkeen kevyesti esimerkiksi mmm-äännettä miellyttävältä korkeudelta. Voit tehdä myös liukuja ylös alas sekä "jybby" tai "bbb"-äännettä. Lisäksi voit laulaa tuntemiasi kappaleita putken läpi. Kiinnitä huomiota paineeseen (ts. kuplien suuruuteen).

Koska ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, osana äänenhuoltoa on kehon- ja mielenhuolto. Jaksamisen tueksi kannattaa hankkia inspiroiva ja/tai mieltä huoltava harrastus, esimerkiksi tanssi, jooga, taistelulajit tai uinti. Uni ja oikeanlainen ruokavalio ovat iso osa jaksamista. Mieti, kuinka elät ja toimit kiireen keskellä. Kuinka hyödynnät loppoajan, kun esimerkiksi matkustat paikasta toiseen. Voisitko hyödyntää matka-ajan lepäämiseen tai työntekoon? Kuinka aikataulutat elämääsi? Tuntuisiko turvallisemmalta ja helpommalta, jos laatisit kaikkesta tekemisistäsi lukujärjestyksen? Yksi iso kysymys tällä alalla on: tarvitseeko kaikkeen suostua? Milloin kannattaa kieltäytyä? Jokaisen tulee itse punnita tämä omalla kohdallaan. Jos jaksaminen on vaakalaudalla, on hyvä miettiä, mistä voisi luopua ja onko tilaa sanoa jokaiselle projektille kyllä.

4.3.3 Keikka-apua

Haastattelin tätä osiota varten kollegaani Elina Hjeltiä. Hänellä huomattiin äänihuulissa kyhmyjen alut vuonna 2004. Hjelt kävi puheterapiassa vuoden, mutta ei kokenut siitä olevan itselleen apua. Puheterapeutti kehotti Hjeltiä käyttämään lasista resonaattoriputkea, jolla tehdään äänihuulia "hierovia" harjoituksia (kts. Edellinen luku). Hän koki eniten hyötyä olevan resonaattoriputkella tehdyistä harjoituksista, säännöllisestä voice massagista sekä CVT-laulumetodista, johon hän tutustui vuonna 2007. Hjelt kokee tämän metodin tuoneen hänen ääneensä uusia ulottuvuuksia ja paljon apua raskailla keikoilla. Hän sanoo stressaamisen ja liiallisen varovaisuuden välttämisen sekä hyvän tekniikan olevan täydellinen yhdistelmä ja avaimet työntekoon. (Hjelt 2015.)

Jenni ”Jepa” Lambert neuvoo sijoittamaan kappaleet seteissä sellaiseen järjestykseen että saa välillä levätä. Myös tiukka rytmien fraseeraus ja artikulointi tuovat voimaa ja energiaa ilmaisuun. Samalla ne myös aktivoivat hieman väsynyttä kehoa jaksamaan. Lambert muistuttaa, että jos keikka on pitkä tai niitä on usein lyhyen ajan sisällä, kannattaa säästellä ääntään oikeisiin hetkiin. Myös settien välisillä tauoilla kannattaa lepuuttaa ääntään. (Lambert 2015.) Maija Vilkkumaa kertoo kärsineensä ääniongelmista muutamia vuosia. Vilkkumaa neuvoo jaksamisessa panostamaan nukkumiseen, ruokavalioon (lautasmallin mukaan) ja liikuntaan, kuten tanssiin ja joogaan sekä pitämään alkoholin käytön kohtuullisena. (Vilkkumaa 2015.)

4.4 Esiintyminen ja esiintymisjännitys

Muistele näkemääsi konserttia, teatteriesitystä tai keikkaa, josta vaikutuit suuresti. Muistele sitten näkemääsi konserttia, teatteriesitystä tai keikkaa, josta ei jäänyt hyvät muistot. Kun suljet molemmista mielikuvista musiikin ja visuaalisuuden pois, mitä jää tilalle? Nyt vertaa näitä muistoja keskenään. Mitkä asiat erottavat nämä kokemukset toisistaan? Seuraavissa luvuissa on ajatuksia esiintymisestä, kerrotaan esiintymisjännityksestä ja annetaan vinkkejä psyykkiseen harjoitteluun.

4.4.1 Esiintyminen

Esiityksen viihdyttävyyden ei riipu ainoastaan hyvin toteutetusta musiikillisesta ja visuaalisesta kokonaisuudesta. Tuote voi olla vaikka kuinka erinomainen, mutta jos se myydään ja tarjoillaan huonosti, se ei kiinnosta ketään. Esiintyjien energiataso vaikuttaa yleisöön. Jos esiintyjä ei halua viihdyttää yleisöään, yleisö ei viihdy, jolloin ei myöskään synny "viihdettä". Mitä siis esiintyjän tulee muistaa? Hän on yleisöä varten paikalla ja tarjoamassa elämyksiä. Jos tunteiden jakaminen ja kokemusten antaminen ei kiinnosta, on esiintyjä väärällä alalla.

Esiintyjä rakentaa itsensä ennen jokaista esitystä uudestaan. Vaikka sama ohjelmisto samoine koreografioineen ja vuorosanoineen olisi tehty jo 200 kertaa, joku yleisöstä näkee sen ensimmäistä kertaa. Hän ehkä näkee myös esiintyjän ensikerran. Kyse on keskinäisestä kunnioituksesta sekä ammattiaan, että yleisöään kohtaan. Sen lisäksi on hyvä muistaa, että tällä alalla olet oma käyntikorttisi. Aina ei ole hyvä päivä: joskus ei jaksu heittäytyä, mutta parhaansa on yritettävä myös silloin, kun "ei huvita".

Artistivalmentaja Christa Renwall muistuttaa laulajan läsnäolosta, hyväksymisestä ja hauskanpidosta. Tietenkin on tärkeää, että keho ja mieli pysyvät rentoina. Rentoutusta edesauttaa, että esitettävä materiaali osataan riittävän hyvin (Renwall 2015):

"Olen läsnäolon kautta kontaktissa omaan *Todelliseen Minään* ja tunteeseen sekä havainnoin sisältäni tulevat aidot impulssit. Sitten valitsen, reagoinko niihin".

Oma tärkein vinkkini rentoon esiintymiseen on tilaisuuden luonteen analysointi: onko kyseessä hautajaiset, onko esittämämme musiikki taustamusiikkia, onko kuuntelijoiden tarkoitus tanssia/vain kuunnella, onko keikka alkuillasta/myöhään yöllä, mikä on juhlijoiden ikäjakauma. Yleisen tunnelman tunnistaa nopeasti nykyään, mutta muistan urani alkuaikojen cover-keikoilta, kun en vielä tunnistanut omaa rooliani ja minulla oli haasteita ymmärtää, minkälaista esiintymistä minulta odotettiin.

Musikaaliartisti Gary Revel Jr (2015) muistuttaa, että yleisö ei halua maksaa siitä, että he näkevät, kun joku *vain* laulaa tai joku *vain* tanssii. Revelin mielestä lavalla ei voi koskaan ilmaista liikaa tunteita:

"Bob Fosse sanoi, että parhaimmat balettitanssijat ovat ne, jotka pystyvät unohtamaan täydellisen tanssitekniikan ja vain tanssivat".

Revel neuvoo ottamaan yleisöön katsekontaktia ja antamaan kaikkensa. Tunteetkin jäävät lihasmuistiin. (Revel 2015.)

Mieti, mitä haluat esiintymiselläsi ja laulullasi saavuttaa. Kirjoita ylös tavoitteesi ja mitä siihen vaaditaan. Esiintymistilanteiden videointi auttaa kehittämisessä: usein pienet virheet jäävät mieleen ja kokonaisuus hämärtyy. Saatat virheellisesti ajatella, että koko esitys on mennyt pilalle. Videolta selviäisi, että kokonaisuus ei ole kärsinyt pienien virheiden takia, vaikka itsestä se on voinut tuntua suurelta. Arvioi, näkykö hermostuneisuutesi. Mieti, tarvitsetko mentaaliharjoittelua esiintymisjännityksen tueksi (kts. Seuraava luku). (Arjas 1997, 120-121.)

Videon avulla voit purkaa esiintymistilanteita ja käyttää sitä tukena kehittämisessä: Nauhitko esiintymisestä? Miten onnistui lavalle meno? Saitko yleisökontaktin? Pystyitkö suoriutumaan teknisesti niin hyvin kuin osaat? Uskoitko selviäväsi hyvin? Mitä voisit parantaa? Mitkä olivat syyt epäonnistumisiin? Näiden kysymysten avulla esiintymistilanteiden analysoinnista on hyötyä, kun mahdollisiin ongelmiin paneudutaan ja onnistumisen kokemuksia vahvistetaan. (Arjas 1997, 98, 106, 110.)

4.4.2 Esiintymisjännitys

Jännitys on luonnollinen, primitiivinen reaktio, joka kehottaa meitä selviytymään ja taistelemaan. Usein tällainen pitää valppaana, mutta joskus jännitys saattaa koitua sietämättömäksi ja hankaloittaa elämää. Negatiivisen reaktion syntyessä ihmisen keho viestittää kuoleman vaarasta – ja koska ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, reaktio on sen mukainen. (Arjas 1997, 16-22.)

Esiintymispelosta kärsivä näkee asiat katastrofeina ja menettää suhteellisuuden tajunsa suurennellessaan niitä; Jännittäjä saattaa pelätä hylätyksi tuleamista. Hänen itsetuntonsa ja epävarmuutensa saattaa ruokkia jännitystä: jännittämiseen liittyy vertailua, kilpailua, kyräilyä ja ehkä myös epävarmuutta valmistautumisen suhteen. Ihmisellä saattaa olla negatiivisia muistoja tai ajatuksia epäonnistuneesta esityksestä ja hänestä itsestään: laulaja saattaa ajatella, että ei kykene laulamaan korkeita ääniä, vaikka tämä olisi teknisesti mahdollista. Hän kieltää itseltään osaamisen, jolloin ylä-äänien laulaminen on vaikeaa tai mahdotonta. Lisäksi jännittäjää huolestuttavat jo valmiiksi jännitysreaktiot, jotka ruokkivat lisää jännitystä. (Arjas 1997, 16-22.)

Jännittämiseen kuuluu lisäksi omien taitojen epäilyä, auktoriteettipelkoa, liikayrittämistä ja liika äyllistäminen. Jännittäjän kokemuksiin ovat voineet vaikuttaa aikaisemmat kokemukset, saatu palaute ja kasvatus – nämä saattavat vain vahvistaa pelkoja. Terve suhde musiikkiin ja realistinen minäkuva tukevat miellyttäviä esiintymistilanteita. Esiintymisongelmien taustalla ei välttämättä ole neurooseja, vaan jännittämisen kanssa voi oppia elämään. Jännittämistä voi hallita esimerkiksi mielikuvaharjoittelulla. (Arjas 1997, 30, 60.)

Ennen mielikuvaharjoittelun aloittamista on syytä selvittää, mistä jännitys tulee ja miten se vaikuttaa toimintakykyyn. Analysoi jännittämistä miettimällä 1) miten se vaikuttaa toimintakykyysi, 2) mitä tilanteita jännität, 3) onko jännittäminen häiritsevää vai positiivinen voimavara, 4) vaikuttaako jännitys negatiivisesti urakehitykseesi, 5) milloin/missä vaiheessa esiintymistilannetta jännitys alkaa, 6) tuleeko keikan peruminen mieleen, 7) tuleeko sinusta apaattinen ja passiivinen lavalla, 7) minkälainen fyysinen reaktio jännittämisestä syntyy, 8) pelkäätkö sen reaktion haittaavan esitystäsi, 9) mitä pelkää esityksessä, 10) miten suhtaudut esiintymistilanteisiin? (Arjas 1997, 26.)

Mielikuvaharjoittelun tueksi on hyvä listata myös 1) harjoittelun heikkoudet ja vahvuudet, 2) harjoittelutekniikat, 3) kuinka keskityt ja pystytkö keskittymään, 4) mitä ajatuksia on mielessäsi, 5) mitä ohjelmistoa soitat/laulat mielelläsi, 6) mikä on vaikeinta ohjelmistoa, 7) oletko saanut esiintymisvalmennusta, 8) mikä on muusikkominän ja esiintymisminän balanssi? Soittaminen ja laulaminen saattavat laukasta traumoja jostain syvältä ihmisestä. Rentous, keskittyminen ja mielikuvaharjoittelu ovat työkaluina esiintymisjännityksen ja lavapelon hallinnassa. Psykkisestäkin tasapainoinen ihminen voi kärsiä vakavista esiintymispeloista. (Arjas 1997, 34, 40.)

Mielikuvaharjoittelun pohjaksi on hyvä saada tasapainoinen hengitys. Rauhallista lepo-hengitystä voi harjoitella ja tehostaa sulkemalla aina toisen sieraimen kerrallaan tai maakaamalla lattialla pieni kirja painona vatsan päällä (Kts. lisää hengitysharjoituksia luvusta 4.2.1). Hengitysongelmat paljastavat jännitysongelman. Rentous lisää itsetuntemusta; ylimääräisen jännitystilojen poistuessa ihminen pääsee lähemmäs sisintään ja pystyy kuulemaan kehonsa viestejä. (Arjas 1997, 46-49.)

Kaiken mielikuvaharjoittelun ja rentouden tilan etsimisen tärkein sääntö on, että kehoa ja mieltä ei saa pakottaa. Kehon rentoutusta voi harjoittaa progressiivisella ja autogeenisellä rentoutuksella, jossa käydään koko keho läpi jännittämällä tai ajattelemalla kutakin raajaa kerralla ja antamalla luvan rentoutua ja tunnustelemalla veren virtausta kehon eri osaan (lämmön tunne) (Arjas 1997, 49-50.)

Keskittymisen harjoittelemisessa tietoisuus ja ajatukset kohdistetaan itse tekemiseen (Arjas 1997, 52). Echart Tolle kehottaa olemaan läsnä siinä tilassa, missä olet: kun hyväksyt tilan, jossa olet, saat rauhan. Kun mieli on tyhjä egon aiheuttamasta metelistä, alat ajatella raikkaasti ja luovasti. Läsnäolon tila avaa tien luovuudelle. (Tolle 2006, 130.) Suggestiossa tunnistetaan ensin negatiivinen mielikuva ja sen tilalle luodaan positiivisia lauseita ja ajatuksia (Arjas 1997, 70-71):

Rentoudu hyvin. Kuvittele ympärillesi rauhallinen järvimaisema. Näe edessäsi vuori. Leijaile vuoren huipulle. Siellä näet pienen mökin, jonka sisälle astut. Mökissä on hissi. Hissi menee alas ja pysähtyy välillä eri värisiin huoneisiin. Tunne, kuinka nämä värit vaikuttavat sinuun: mikä rauhoittaa, mikä antaa miellyttävän olon ja niin edelleen. Viimein pysähdyt ja astut ulos hissistä. Astut valkoiseen huoneeseen, jossa on liitutaulu. Ota käteesi liitu ja kirjoita taululle isolla ”Luotan itseeni” tai jokin muu lause, joka sinua liikuttaa ja auttaa. Palaa sitten hissillä vuoren huipulle ja leijaile takaisin rannalle.

Jännityksen hallinnassa voivat toimia myös roolipelit, jossa asetut jonkun muun kuin itsesi asemaan ja mietit esiintymistilanteen läpi. Ihminen luo jännitystilat uskomalla, että lavalla hän epäonnistuu ja että siellä käy hänelle jotain vahingollista. Lihakset toimivat aivojen käskyjen mukaan ja kuten sanottu, jos vaara uhkaa, reaktio on sen mukainen. Fyysisten reaktioiden hallitsemiseen voi käyttää käänteistä tekniikkaa: jännityksen hyväksymistä. Kun alat hyväksymään jännityksen tuomat reaktiot kehossasi, aivoillesi lähete viesti, että olet turvassa ja hyväksytyt eikä hätää ole. (Arjas 1997, 77, 88.)

Mentaaliharjoittelussa voi käydä läpi koko esiintymistilanteen. Tunnustele, minkälaisia tuntemuksia esiintymistilassa aiheuttaa. Mikä voisi olla mahdollisen ahdistuksen syy? Soita/laula mielikuvissasi jotain kyseisessä tilassa ja näe itsesi onnistuvan. ”Kuvaa” onnistumisesi ja palauta se aina mieleesi. Voit käydä koko esiintymispäivän läpi ja käydä läpi kaikki mahdolliset vastoinkäymisetkin. Näin opit tunnistamaan hermostumisoireesi ja pelko niitä kohtaan vähenee. Onnistumisen kokeminen on tärkeää. Palauta mieleesi aina hyvä kokemus ja muista, että onnistuminen on aina mahdollista. (Arjas 1997, 96-98.)

4.5 SOME-markkinointi

Seuraavassa luvussa esittelen sosiaalisen median markkinointisuunnitelmia. En avaa tässä käsitteitä, jotka liittyvät sosiaalliseen mediaan, kuten Facebook, Twitter, twiittaus, hashtag, julkaisu, tykkäys ja niin edelleen, sillä oletan, että ne ovat lukijoillekin selviä ja jos eivät ole, tietoa niistä on helppo hankkia.

Ariel Hyatt ja Carla Lynne Hall kirjassaan *Musician Roadmap to Facebook & Twitter* (2011) antavat muusikoille täsmäohjausta onnistuneeseen markkinointiin sosiaalisessa mediassa. Hyatt on Ariel Publicityn, sosiaalisen median pr-toimiston perustaja, joka auttaa työssään muusikoita tavoittamaan yleisönsä (verkossa). Hall on muusikko ja musiikkimarkkinoinnin konsultti. Hän on toiminut myös kustannus-, pr-, hallinnollisissa ja radio-puolen tehtävissä. (Hyatt & Hall 2011.)

On selvää, että sosiaalinen media (myöhemmin some) on osa jokaisen arkipäivää ja samalla iso osa itsenäistenkin musiikintekijöiden arkea. Hyattin mukaan ydin some-markkinoinnissa on yhdenmukaisuus, helposti lähestyttävä viestintä, kaksisuuntainen kommunikaatio, hyvä näkyvyys sivuilla ja yleisöön keskittyminen. (Hyatt & Hall 2011.)

Hyatt jakaa fanit kolmeen ryhmään: "Super fanit" (Super Fans) käyvät keikoilla, ostavat fanituotteita ja mielellään kertovat musiikistasi muille. Saatat jopa tuntea heidät nimeltä, sillä he voivat olla läheisiä. Jos olet onnistunut hankkimaan superfaneja pelkästään live-esiintymisten kautta, fanipohja on jo rakennettu. Toinen ryhmä ovat "sitoutuneet fanit" (Engaged Fans), jotka ovat sosiaalisen median aktiivisia käyttäjiä. He tilaavat uutiskirjeitä, katsovat videoita, lukevat blogeja, jakavat ja julkaisevat Facebookissa yhtyeeseesi liittyviä asioita. Kolmas ryhmä ovat "ympäröivät fanit" (Ambient Fans), jotka ovat sosiaalisen median käyttäjiä ja mahdollisesti yhteydessä sinuun, mutta eivät välttämättä tunne sinua eivätkä ole kuulleet musiikkiasi. Tarkoitus on siirtää fanit kahdesta viimeksi mainitusta ryhmästä ensimmäiseen eli "super faneihin". (Hyatt & Hall 2011.)

Hyatt esittelee kehittämänsä "sosiaalisen median ruokapyramidin", joka selventää min-kälaisia julkaisuja tulisi tehdä markkinoinnin onnistumisen kannalta ja kuinka usein. Kuviota/pyramidia luetaan alhaalta (1) ylöspäin (5).

1. Suora sitouttaminen: Nämä julkaisut sisältävät juttuja siitä, mistä sinä pidät Facebookissa/Twitterissä/Youtubessa ja niin edelleen. Tämä on vuorovaikutteista kommunikointia. Näitä julkaisuja tulisi olla 3-4/10 julkaisusta.

2. Huomioi muita: Twitterissä on käytössä tiettyjä päiviä, jolloin ihmiset jakavat toisten käyttäjien julkaisuja tai kertovat omista inspiraatioistaan, kuten muista muusikoista. Näitä ovat #FF (Follow friday) ja #MM (Music Monday). Näitä julkaisuja tulisi olla 3/10 julkaisusta.

3. Tavallista sisältöä: 2-3/10 julkaisusta tulisi olla sisällöltään hyvin tavallisia juttuja, kuten blogi-julkaisuja, linkkejä musiikinäytteisiin ja niin edelleen.

4. Kuvat: Kuvat voivat olla omia tai muiden ja niitä tulisi olla 2/10 julkaisuista. Ota kuva keikaltasi yleisöstä ja itsestäsi. Pyydä sitten paikallaolijoita merkitsemään itsensä kuvaasi.

5. Itsensä promoaminen: Hyatt neuvoo sisällyttämään pieniä tehtäviä ("calls to action") seuraajille ja lukijoille. Näitä julkaisuja ovat kaikki uutiskynnyksen ylittävät yhtyeen toimintaa kuvaavat tapahtumat, kuten albumien ja kappaleiden julkaisut, uudet keikat ja niin edelleen. Näitä julkaisuja pitäisi olla 1/10. Näissä kannattaa aina pitää mielessä, että huomio pysyisi faneissa. (Hyatt & Hall 2011.)

On monia tapoja, millä saadaan ihmiset seuraamaan ja vakuuttuneiksi taiteestasi. Muun muassa maanläheisten viestien (esim. mitä söit aamiaiseksi) julkaiseminen, sähköpostilistan kartuttaminen, jossa pyydät lupaa saada lähettää kerran tai kaksi kertaa kuussa uutiskirjeen sekä kysyt Twitter-käyttäjänimeä ja Twitterissä keskusteluihin osallistuminen sekä niiden käyttäjien seuraamisen, jotka seuraavat sinua. Muista keskittyä faneihin. Ensivaikutelma, eli toisin sanoen profiilikuvasi ja kaikkien internet-sivujesi yhdenmukainen ulkoasu, on erittäin tärkeää. Näin saat brändiäsi esille. Yhdenmukaisuus tulee esiin sivujen ulkonäössä ja tavassa, jolla kommunikoit muiden käyttäjien kanssa (oletko nokkela, iloinen ja innokas vai sarkastinen..). (Hyatt & Hall 2011.)

Jos toimit yhtyeessä, koko yhtyeen tulee kutsua ystäviään ja perheenjäseniään tykkäämään yhtyeenne fanisivusta ja suositella muillakin sosiaalisen median sivuilla, että he alkaisivat seuraamaan teitä myös muillakin some-sivuilla. Voit myös hankkia lisää seuraajia sivuillesi vieraillemalla muiden samantyylisten (tunnettujen) yhtyeiden sivuilla ja pyytämään heidät seuraamaan sinua ja ryhtyä samalla seuraamaan heitä. Voit myös pyytää jonkun tuntemasi hieman tunnetumman yhtyeen suosittelemaan yhtyettäsi omille faneilleen. (Hyatt & Hall 2011.)

Hyatt painottaa kaksisuuntaisen kommunikoinnin merkitystä. On tärkeää, että kommentit ja vastaat fanien ja seuraajien kommentteihin. Hyatt varoittaa oman musiikin jatkuvasta suitsuttamisesta. Se ei tule pidemmän päälle kiinnostamaan juuri ketään ja saatat ajaa ihmisiä pois luotasi. Tietenkin omasta työstään pitää puhua, mutta kohtuus kaikessa. (Hyatt & Hall 2011.)

Internetissä on paljon apuvälineitä, joilla voit selvittää ja analysoida sivujesi näkyvyyttä internetissä, fanejasi ja muiden bändien näkyvyyttä. Hyatt neuvoo kirjoittamaan hyvän ja napakan (alle 140 merkkiä) kuvaelman yhtyeestäsi/itsestäsi, eli nk. "elevator pitchin" ja käyttämään sitä sosiaalisen median esittelysivuilla. Apua "elevator pitchin" rakentamiseen saat Hyattin kirjasta *Music Success in Nine Weeks*. Kaikki sivusi sosiaalisessa mediassa parantavat näkyvyyttäsi verkossa. Lisäämällä yhtyeittäsi ja palveluitasi kuvaavia hakusanoja sivuillesi, kuten "band" ja "rock music" lisäät internet-sivujesi näkyvyyttä google-haussa. Olisi myös hyvä analysoida ja selvittää, mitä kohderyhmäsi (fanisi) todella haluavat kuulla ja lukea. Tämän saa helposti selville seuraamalla, mitkä julkaisut saivat eniten huomiota. (Hyatt & Hall 2011.)

Jos kohderyhmäsi on iältään yli 24-vuotiaita, voi olla järkevää aloittaa uutiskirjeen julkaiseminen. Uutiskirjeen rakentamisen tueksi on olemassa apuvälineitä, kuten ReverbNation, Nimbit, FanBridge ja Bandletter. Uutiskirjeen tulisi sisältää persoonallinen tervehdys, jotain mikä ei liity musiikkiin, uutiskirjeen asiasisältö, kertomuksia viime aikojen tapahtumista ja lukijoille jotain tekemistä, kuten kutsu tapahtumaan, pyyntö kuuntelemaan ja arvioimaan materiaaliasi ja niin edelleen. Uutiskirjeen tilaajille voi aluksi tarjota esimerkiksi jonkin kappaleesi ilmaisen latauksen. Hyatt neuvoo tekemään uutiskirjeestä ytimekkään, joka tekee siitä mielekkäämmän lukea. Uutiskirjeen on hyvä puhutella henkilökohtaisesti jokaista fania. (Hyatt & Hall 2011.)

Hyatt muistuttaa, että faneja pitää käsitellä kuin kultaa. Hekin ajattelevat kuin muutkin ihmiset ja miettivät, mitä he hyötyvät siitä, että seuraavat sinua sosiaalisessa mediassa tai tilaavat uutiskirjeesi. Ensin heille tulee tarjota ilmainen "call to action" (esimerkiksi pyyntö seurata Facebook-sivuja, äänestää jotain, katsoa videoita) ja sitten vasta voit pyytää heitä ostamaan tuotteitasi, kuten oheistuotteita (paitoja jne.) ja musiikkiasi sekä tulemaan keikoillesi. Faneja kannattaa ajatella asiakkaina. Heiltä voi kysyä esimerkiksi, minkälaisia fanituotteita he haluaisivat. Luo ydinfaniryhmä, jolle voit myydä kaikkia mahdollisia fanituotteitasi. Luo yhteenkuuluvuuden ja osallistumisen tunne musiikkisi ja yhtyeesi ympärille, kertomalla mitä teette, kyselemällä fanien mielipiteitä ja niin edelleen.

Tällä tavalla luot heille tunnetta, että he kuuluvat kerhoon eivätkä osallistu vai kertaluontoisesti. (Hyatt & Hall 2011.)

Kyselyyni vastannut promoottori Elina Orma puhuu uuden artistin promoamisesta (Orma 2015):

"Uusien kohdalla on kiinnostusta herättävää, löytyykö musiikintekijän/laulajan takaa tarinaa ja persoonallisuutta. Pidemmän linjan artistin promoamisessa on haastetta, mikäli urassa on ollut takana pidempi alamäki. Siinä on musiikilla tärkein rooli. On artisteja, joiden ura on ollut laskusuunnassa ja sitten heidän henkilökohtaisessa elämässään tapahtuu jotain, joka herättää sympatiaa ja pääsee lehtien etusivuille. Nykyisten tv-formaattien mukana artistit saavat sellaista buustia, jota ei millään promootioon tarkoitetulla budjetilla saa. Nykyään halutaan elämää suu-rempiä kokemuksia ja kiinnostusta ei herätetä vain mediatiedotteella. Jos sitä "tarinaa" ei ole, niin musiikki on tärkein. Aina".

Muusikko Maija Vilkkumaa varoittaa liiasta sääntöjen noudattamisesta ja suorittamisesta itsensä ja tuotteensa promoamisessa (Vilkkumaa 2015).

4.6 Artistius

Tähän osioon olen koonnut alan ammattilaisten ajatuksia artistiudesta. Artistivalmentaja Christa Renwallin mielestä hyvä artisti on työskennellyt itsensä kanssa ja tuntee itsensä. Hän tuntee omat vahvuutensa ja hyväksyy heikkoutensa. Hän kehittää itseään armon ja anteeksiannon kautta eikä negatiivisen pakon kautta. Hän on läsnä, avoin, tunteva ja ilmaiseva. Hän on ymmärtänyt, että luovuus on koko ajan läsnä jokaisessa ajatuksessa, teossa ja hetkessä. Hän on löytänyt itselle parhaiten toimivat työskentelytavat ja ymmärtää, mikä motivoi häntä eniten. Hyvä artisti osaa aktiivisesti valita ajatuksensa niin, että ne vievät päämääriä kohti. Hänellä on luottamusta ja uskoa itseensä, mutta hän ymmärtää, että musiikinalalla kaikki saattaa muuttua hetkessä. (Renwall 2015.)

Renwall on työskennellyt paljon artistien kanssa myös studiossa ja kertoo samojen asioiden pätevän myös siellä. Hän painottaa rauhalliseen ja hyväksyvään ilmapiiriin (laulajaa itseään kohtaan); jokainen otto on erilainen, oma ääni on hyväksyttävä ja yhtä optimaalista ottoa ei ole. Renwallin mukaan studiossa haetaan sävyjä, dynamiikkaa, värejä ja emootiota. Hänen mielestään on hyvä osata ja uskaltaa leikkiä äänellään, jotta kappale pääsee muotoutumaan. (Renwall 2015.)

Renwall (2015) listaa omat vinkkinsä uusille artisteille:

- ”1. Opettele läsnäoloa ja rauhaa.
2. Opi tuntemaan itsesi hyvin (opi tuntemaan, mitä haluat ja opi sanomaan se ääneen).
3. Lopeta ruoskan käyttäminen ja pyri positiiviseen dialogiin itsesi kanssa.
4. Ole luova ja laske rimaa, älä ole liian ankara itsellesi. Ymmärrä luovuuden jatkuva läsnäolo: olet luova koko ajan!
5. Hyväksy itsesi: olet täydellinen juuri nyt.
6. Opi työskentelemään kovasti ja päämäärätietoisesti tavoitteiden eteen.
7. Ympäroi itsesi ihmisillä, jotka uskovat sinuun, kannustavat sinua ja joilta opit paljon.
8. Ole onnellinen nyt; onnellisuus on sitä, että tykkää olla tässä hetkessä!
9. Kyseenalaista jokainen ajatus! Suurin osa ajatuksistamme eivät ole totta: opi hahmottamaan miten ajatuksesi vaikuttavat elämääsi.
10. Rakasta sitä mitä teet! Leiki, ole innostunut, inspiroidu ja kehity ja muutu koko ajan. Näin opit eniten!”.

Promoottori Elina Orman mielestä ei ole vain yhdenlaista hyvää ja menestyvää artistia, sillä ihmiset muuttuvat maailman mukana. Hyvä artisti on kykeneväinen vuorovaikutukseen, rakastaa keikkailua ja fanejaan, suhtautuu positiivisesti työhönsä ja muuttuviin tilanteisiin - myös muuttuviin tilanteisiin markkinoilla. (Orma 2015):

"Pitkää uraa tekevältä artistilta vaaditaan todellista lahjakkuutta, omaa näkemystä ja tarpeellisessa määrin itsetuntoa. Hyvä artisti voi olla myös tähdenlento, joka antaa kuulijoille jotain, mitä sillä hetkellä kaivataan".

Orma (2015) viittaa periksiantamattomuuteen ja muun muassa 69 Eyes ja Zen Café -yhtyeiden tarinoihin, joissa menestystä jouduttiin odottamaan vuosia, kunnes se viimein tuli:

"Siinäkin on yksi hyvän artistiuden merkki – uskoo itseensä ja panostaa itseensä ja tekee sitä, mitä rakastaa ja toivoo, että jossain vaiheessa se kantaa hedelmää".

Orma varoittaa artistin uran sudenkuopista, kuten väriin ihmisiin uskomisesta, kiirehtimisestä, epärealistisista odotuksista, ylimielisyydestä ja oman panostuksen vähyydestä. (Orma 2015.)

Kysyttäessä, kuinka paljon artistin menestys on kiinni tuotteesta, taustajoukoista, taidosta ja ajoituksesta Orma (2015) kommentoi seuraavasti:

"Matti Nykänen ei ole "hyvä tuote" musiikillisella mittapuulla tai artistina mitattuna, viitaten lähinnä hänen käytökseensä, oikullisuuteen, arvaamattomuuteen ja siihen, että hän antaa huonoa esimerkkiä. *Tuotteena* hän on kuitenkin briljantti. Jos vierrekkäisissä ravintoloissa on toisessa Matti Nykänen ja toisessa lahjakas nouseva ja radiossa jo jonkin verran soitettu tahi vaikka lahjakas ja arvostettu pitkän linjaan muusikko, kuten Pepe Willberg vielä pari vuotta sitten, on Nykäsen ravintola turvoksissa ja naapurissa ei juuri ketään näy. Jos puhutaan artistista tuotteena, vaikuttaa artisti itse panoksellaan siihen, kuinka hyvin hän voi menestyä".

Orman mukaan taustajoukot auttavat menestymään, jos he ovat hyviä, artistia tukevia ja ohjaavat tarvittaessa sekä uskaltavat sanoa oman mielipiteensä pelkäämättä menettävänsä artistin. Huonot taustajoukot luovat artistille epärealistisen kuvan omasta itsestään ja urastaan ja se voi koitua artistin epäonneksi. (Orma 2015.)

Orman mielestä laulaja voi olla huonompikin, kunhan oma persoona tulee esille ja vakuuttaa kuulijat. Orman mielestä menestystä voi edesauttaa musiikkitrendien mukana kulkeminen mutta se tie on yleensä lyhyt. Orma painottaa oman osaamisen ja näkemyksen tärkeyttä (Orma 2015):

"Hyvät, loistavat, mestarilliset biisit puskevat kuitenkin aina läpi. Ne voivat olla niitä "noloja suosikkeja" sellaisena aikana, kun niiden tyyppistä musiikkia ei kuunnella, mutta pelkkään ajoituksen varaan ei omaa menestystä voi laskea".

Jenni Lambertin (2015) mielestä hyvä artisti suhtautuu intohimoisesti tekemäänsä musiikkiin ja haluaa välittää sitä kautta kuulijoilleen jotain. Lambert on Orman kanssa samaa mieltä siitä, että hyvä artisti osaa myös kerätä ympärilleen oikeat ihmiset ja hänellä on hyvä asenne tekemäänsä työtä kohtaan. Lambert kehottaa miettimään, miksi tekee musiikkia ja haluaa laulaa:

"Jos laulat vain siksi että tulisit suosituksi ja rikkaaksi, kannattaa vaihtaa alaa".

Lambertin mukaan menestyminen on mahdollista, kun tähtää korkealle ja tekee paljon töitä. Oikea kuulijakunta kyllä löytyy. Lambert neuvoo olemaan ystävällinen, intohimoinen, samalla kärsivällinen ja opettelemaan kertomaan itsestään parhaat puolensa, ilman että alleviivaa negatiivisia asioita. Lambert kannustaa uskomaan itseensä eikä lannistumaan vastoinkäymisten edessä. (Lambert 2015.)

Maija Vilkkumaa (2015) on kirjoittanut ja säveltänyt kappaleita 14-vuotiaasta asti: kun hän teki ensimmäisen demon, hänelle konkretisoitui oma rooli lauluntekijänä.

"Artisti-identiteetti on muotoutunut kaikesta siitä, mistä olen itse pitänyt: rock-laulusta, isoista melodioista, särmästä, kiihkosta, dramatiikasta. Artisti-identiteetti on mielestäni jotain sellaista joka on, mutta jota on vaikeaa sanoiksi pukea".

Vilkkumaa näkee hyvän artistin taitavana, rehellisenä ja vaaran tunnetta sekä ajatuksia herättävänä. (Vilkkumaa 2015.)

Vilkkumaa (2015) muistuttaa periksiantamattomuudesta ja siitä, kuinka musiikki on intohimoala:

"Jos huomaa, että musiikin tekeminen tuskastuttaa ja on alituisen kovin raskasta, voi miettiä, mitä voisi muuttaa. Pitäisikö yrittää työskennellä joidenkin muiden kanssa? Kannattaa pyrkiä yhteistyöhön hyvien tekijöiden kanssa, ja nimenomaan sellaisten, jotka ovat jotenkin ravisuttaneet itseä".

5 Pohdintaa

Väite siitä, että naisen euro on 80 senttiä, pätee myös musiikin alalla. Naisen menestymiseen vaaditaan aina kerros enemmän taitoa, ulkonäköä ja tahtoa. Naisten asema on tietenkin ajan saatossa parantunut ja odotukset rockia laulavalle naiselle ovat muuttuneet. Naiselle on suotu biologisesti urakehitykselle haasteita, joita toiset ottavat vastaan ja toiset mieluummin luovuttavat. Lukiessani *Rockin Korkeat Korot* -kirjaa, jossa esiteltiin maamme naisartistejä (rock- ja pop-genressä), huomasin, kuinka moni yhtye tai artisti oli lopettanut silloin, kun yhtyeen jäsenet/artisti alkavat perustaa perhettä. On tietenkin selvää, että tätä alaa ja perhe-elämää ei ole kaikista helpoin yhdistää - tiedän sen kokemuksesta. Moni on kuitenkin jatkanut ja onnistunut vielä lapsien teon jälkeenkin.

Heinäsiirikka muistelee kokeneensa yksinäisyyttä, sillä 1980-luvulla ei edelleenkään ollut naisia, jotka esittäisivät itse säveltämäänsä rock-musiikkia. Miksi rock-genressä on niin vähän naisia? Muun muassa Knuutilan (1997) mukaan syynä voi olla naispuolisten esikuvien vähyys. Pojat ovat usein aloittaneet soittamaan jotain instrumenttia ennen kuin liittyvät yhtyeeseen tai perustavat sellaisen. Työille yhtyeen perustaminen on mahdollista oikeiden kavereiden kanssa ja tyypillisempää on ensin nimenomaan perustaa bändi ja sitten opetella soittamaan. (Knuutila 1997, 58-59, 61.)

Suomen rock-piirit sisältävät paradoksin: naisia ei ole rock-genressä yhtä paljon kuin miehiä, joten tilausta naisrokkareille luulisi olevan. On totta, että vaikka rockin alkaessa kehittyä vuodesta 1950, suomalaisia naisrokkareita sanan varsinaisessa merkityksessä alkoi näkyä julkisuudessa vasta 1980-luvun puolella. Siitä on nyt 30 vuotta aikaa ja tällä hetkellä rockia soittavia ja laulavia tyttöjä on julkisuudessa edelleen todella vähän. Suosion analysointiin vaikuttaa tietenkin se, että tällä hetkellä rock ei yleisesti ole yhtä suosittua valtavirran silmissä kuin esimerkiksi hip hop tai pop. Eräs suuren levy-yhtiön johtaja sanoi minulle rockin kokeneen saman kohtalon kuin jazz aikoinaan ja nyt rock on jo kuollut. Rohkenen silti olla eri mieltä. Yhtä paljon kuin on ihmisiä maan päällä, on erilaisia musiikkimakuja.

On mielenkiintoista, miten naisten menestymisen kausia pidetään "trendinä" toisin kuin miesten kohdalla (Garofalo 2008, 437). Muoti muuttuu ajan saatossa paljon ja voi olla, että rock kokee pianikin osakkeiden nousun. Kulttuuri on jatkuva merkitysten muodostumisen prosessi: se vastaa muun muassa kysymyksiin "kenen musiikki pääsee kuuluville

nyt?” ja “kuka saa määritellä, millainen musiikki kuulostaa hyvältä?” (Leppänen & Moisala 2003, 71).

Knuutila (1997) nostaa esiin myös tyttöjen kunnianhimon puutteen, joka tulee ilmi hänen rockinsoittoa harrastaville tytöille tekemässään tutkimuksessa. Samaan tulokseen on tullut myös aiemmin Jaana Lähteenmaa (1988) tutkiessaan rockia soittavia tyttöjä. Knuutilan tutkimuksessa suurin osa tytöistä ei asettanut bändiä elämänsä tärkeimmäksi asiaksi. Tytöt olivat haluttomia ryhtymään ammattimuusikoiksi ja etenemään urallaan. Tämä voi johtua epävarmuudesta ja alistuneisuudesta: tytöt kokevat, että pojat kuitenkin soittavat paremmin. (Knuutila 1997, 75-76.) Kunnianhimon ja määrätietoisuuden puutteen nostivat esille myös muut naisartistit, kuten Maija Vilkkumaa, joka viittaa entiseen yhtyeeseensä Hunajameloneihin, joka on ollut vuosikymmeniä jäsenilleen toissijainen. (Aho & Taskinen 2003, 197, 286.)

Tytöistä itsestä tuntui, että he pääsivät helpolla. He saivat helpommin keikkoja kuin pojat. Heidän soittovalmiuksiltaan ei vaadittu liikaa ja heihin suhtautuminen oli pääosin positiiivista. He kuitenkin halusivat, että heitä kohdellaan tasa-arvoisina ja tällainen helpotusten suominen toi heille kiusallisen olon. Knuutilan tutkimuksen tytöt puhuivat ristiriitaisesti rockin luonteesta: tytöt pitivät rockia miehisenä asiana ja puhuvat halveksivasti tyttöbändeistä mutta painottivat kuitenkin sukupuolineutraaliutta. Rock ja tytöt sopivat yhteen mutta tyttöys (tyttömäisyys) ja rock eivät. (Knuutila 1997, 95, 106, 109.)

Oulunkylän Pop & Jazz opiston (sittemmin Pop & Jazz Konservatorio) toinen perustaja Seija Järvinen muistelee, kuinka opiston perustamisen aikoihin vuonna 1971 tytöt tai naiset eivät opiskelleet rytmimusiikkia. Hiljalleen valtakunnallisten Pop & Jazz leirien myötä tyttöjä alkoi hakeutumaan opiskelemaan rytmimusiikkia. (Aho & Taskinen 2003, 299.) Järvinen kertoo:

”Harva tyttö rävytti tosissaan, vaikka olisi ollut kuinka lahjakas. Se viimeinen re-vittely, että uskaltaa ladata niin, että kuulijalta lähtee hiuksetkin päästä, jäi puuttumaan. Siinä näkyy vielä sukupuolten erot ja kasvatuksen tulos - - Mutta nyt on jo kunnan rockmimmejä ja kamalan hyviä soittajia ja ammattimuusikoita”.

Positiivista oli huomata, kuinka paljon naisia joka tapauksessa alalla on toiminut läpi vuosikymmenten, vaikka rock-genressä he ovatkin vähemmistö. Treenikämpällä ei kauaa vietetty aikaa ja menestykseen päästiin pian kiinni, mutta harvempi pääsi pidemmälle. Yllätyksekseni huomasin, kuinka paljon on nk. Underground-yhtyeitä, jotka ovat toimineet kauan. Vain alan todelliset harrastajat tietävät heistä, vaikka heistä puhutaan alan lehdissä ja julkaisuissa. Kaiken aikaa intohimon eteen tehdään töitä. Aina on epäilijöitä, mutta kaikilla haastattelemillani naisilla, kyselyyn vastanneilla naisilla sekä muilla naisartisteilla, joita tässä työssä olen esitellyt ja tutkinut on yhteisenä tekijänä se, että he rakastavat työtään ja vaikeuksista huolimatta tekevät sitä niin kauan kuin rakkaus ja intohimo säilyvät. Itse koen olevani etuoikeutettu, kun saan tehdä tällä alalla töitä ja omaa musiikkia. Naisten tekemä rock-musiikki ei ole sen arvottomampaa kuin muidenkaan – kyse on siitä, kuinka sen kuulijoilleen tarjoilee.

Lopuksi, on syytä antaa naisille arvostusta. Laulussa laulettu ”kaiken takana on nainen” fraasi pätee myös rockin syntytarinassa; ilman Big Mama Thorntonin kappaletta *Hound Dog*, olisiko Elviksellä ollut hittiä, minkä johdosta hänet kruunattiin rockin kuninkaaksi?

Lähteet

AALTO, ANNA-LIISA & PARVIAINEN, KATI. 1990: Auta ääntäsi. Keuruu: Otava.

AALTONEN, SANNA. 2011: Huono maine vai huono tyttö. Teoksessa (toim. S. Aaltonen, H. Mulari & K. Ojanen) Entäs tytöt - johdatus tyttötutkimukseen. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 272.

AHO, ARJA & TASKINEN, ANNE. 2003: Rockin korkeat korot – suomalaisen naisrockin historia. Helsinki: WSOY.

ANTTILA, ANNA, OJANEN KAROLIINA, SAARIKOSKI HELENA & TIMONEN SENNI. 2011: Tyttöjen juttuja. Teoksessa (toim. S. Aaltonen, H. Mulari & K. Ojanen) Entäs tytöt - johdatus tyttötutkimukseen. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 144-148.

ARJAS, PÄIVI. 1997: Iloa esiintymiseen – muusikon psyykkinen valmennus. Jyväskylä: Gummerus.

BRUUN, SEPPO, LINDFORS, JUKKA, LUOTO, SANTTU & SALO, MARKKU. 1998: Jee, jee, jee – Suomalaisen rockin historia. Porvoo: WSOY.

FRITH, SIMON & MCROBBIE, ANGELA. 1990: Rock & Sexuality. Teoksessa (toim. S. Frith & A. Goodwin) On Record. Lontoo: Routledge, 371, 374-375, 377-378, 380-382.

FRITH, SIMON. 1988: Rockin potku. Jyväskylä: Gummerus.

GAROFALO, REEBEE. 2008: Rockin' out – popular music in the U.S.A, fourth edition. Boston: University of Massachusetts.

ESTILL JO. 2010: Estill Voice Training Level One Workbook. Estill Voice Training System International.

HEATLEY, MICHAEL & LAINE, HENRIK. 2010: Rockin ensyklopedia. Kiina: readme.fi.

HJELT, ELINA. 2015: Sähköpostivastaus. 16.2.2015.

HYATT, ARIEL & HALL, CARLA LYNNE. 2011: Musician's roadmap to Facebook and Twitter. Brooklyn: Ariel Publicity.

KNUUTILA, JARNA. 1997: Rockia soittavat tytöt - Rockinsoittoharrastus nuoruusiän ja sukupuolijärjestelmän näkökulmasta. Joensuun yliopisto: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

KUMPULAINEN, KRISTIINA, KROKFORS, LEENA, LIPPONEN, LASSE, TISSARI, VARPU, HILPPÖ, JAAKKO & RAJALA ANTTI. 2010: Oppimisen sillat – Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Yliopisto paino.

KÄYHKÖ, MARI. 2011: Koulu tyttötutkimuksen näyttämönä. Teoksessa (toim. S. Aaltonen, H. Mulari & K. Ojanen) Entäs tytöt - johdatus tyttötutkimukseen. Jyväskylä: Osuus-kunta Vastapaino, 95-95, 104-105.

LAMBERT, JENNI. 2015: Sähköpostivastaus. 20.1.2015.

LEPPÄNEN, TARU, MOISALA, PIRKKO. 2003: Kulttuurinen musiikintutkimus. Teoksessa (toim. T. Eerola, J. Louhivuori & P. Moisala) Johdatus musiikintutkimukseen. Jyväskylä: Suomen musiikkitieteellinen seura, 71.

LEPPÄNEN, TARU, MOISALA PIRKKO, GUNARATNAM-SIVUOJA, ANNE. 2003: Musiikin naistutkimus. Teoksessa (toim. T. Eerola, J. Louhivuori & P. Moisala) Johdatus musiikintutkimukseen. Jyväskylä: Suomen musiikkitieteellinen seura, 225-226.

MYLLYMÄKI, MAIJA-KAISA. 2007: Naismuusikkokuvia Soundi-lehden levyarvioissa, Pro gradu. Jyväskylä: Kielten laitos.

ORMA, ELINA. 2015: Sähköpostivastaus. 13.1.2015.

PAYTRESS, MARK. 2012: Rock kautta aikojen. Kiina: Gummerus.

RENWALL, CHRISTA. 2015: Sähköpostivastaus. 11.1.2015.

REVEL, GARY. 2015: Haastattelu. 10.3.2015.

RÄSÄNEN, JUHANI. 2014: Voimaantuminen ja elämänpolitiikka. EU: Printon.

SADOLIN, CATHERINE. 2009: Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka -opas. Kööpenhamina: Shout Publishing.

TOLLE, ECKHART. 2006: Läsnaolon voima – tie henkiseen heräämiseen. Basam.

TUOMAALA, SAARA. 2011: Menneisyyden tyttöjä ja tyttöjen tarinat. Teoksessa (toim. S. Aaltonen, H. Mulari & K. Ojanen) Entäs tytöt - johdatus tyttötutkimukseen. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 64-66.

VILKKUMAA, MAIJA. 2015: Sähköpostivastaus. 23.3.2015

VINTTURI, JUHA. 2015: Sähköpostivastaus. 13.1.2015.

Internet-lähteet:

Barbeque Barbies:

<http://www.barbeqbarbies.com/biography/>. Luettu 25.4.2015.

Cherry & The Vipers:

www.cherryandthevipers.com. Luettu 21.4.2015.

Foniatri:

www.foniatri.fi. Luettu 10.2.2015.

Global Finland:

Sukupuoliroolit ja sukupuoli

<http://global.finland.fi/gender/ngo/peruskasitteet.htm#genderroolit>. Luettu 7.4.2015.

HUUSKONEN, JANNE. 2009:

Rock-rumpalin työ on kuin kilpaurheilua

<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/rock-rumpalin-tyo-on-kuin-kilpaurheilua/269436/>.
Luettu 30.3.2015.

IFPI / Emma:

<http://www.ifpi.fi/palkinnot/emmat/>. Luettu 21.4.2015.

IFPI:

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2006/>

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2007/>

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2008/>

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2009/>

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2010/>

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2011/>

<http://www.ifpi.fi/tilastot/myydyimmat/2012/>. Luettu 21.4.2015.

Indica:

http://indicamusic.com/?page_id=46&lang=fi. Luettu 25.4.2015.

My Music:

<http://www.mymusicagency.fi/artistit/maiija-vilkkumaa/>. Luettu 21.4.2015.

Nightwish:

<http://nightwish.com/en/band/biography>. Luettu 21.4.2015.

PYYNÖNEN, ANU. 2013: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylä: Yliopisto

<https://www.jyu.fi/jsbe/tutkimus/julkaisut/workingpaper/wp379>. Luettu 23.4.2015.

Scandinavian Music Group:

<http://www.scandinavianmusicgroup.com/biografia/>. Luettu 21.4.2015.

Sony / Haloo Helsinki:

<http://www.sonymusic.fi/artistit/kotimaiset-artistit/haloo-helsinki/>. Luettu 21.4.2015.

Sony / Irina:

<http://www.sonymusic.fi/artistit/kotimaiset-artistit/irina/>. Luettu 21.4.2015.

Stalingrad Cowgirls:

<http://www.soundi.fi/artistit/stalingrad-cowgirls/>. Luettu 25.4.2015.

TUOMINEN, PASI. 2008:

www.blues-finland.com/articles/janis_eras_rocklegenda_marjo_leinonen_apollo_helsinki.html. Luettu 25.4.2015.

Yle:

Riot Grrrl -liike

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/06/vallankumous-tyttotyylilla-nyt>. Luettu 7.4.2015.